…Ы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

…СС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 220 (10588) | 1964 оной сентябриин 16, среда | Сэн 2 мүнгэн

ҮСЭГЭЛДЭР РЕСПУБЛИКАМНАЙ 5 МИЛЛИОН 134 МЯНГАН ПҮҮД ТАРЯА ТУШААБА

Ойрын 4-5 хоногто уялгаяа дүүргэхэ арга бии

УДАХАЯА БОЛЁО

Һаяхан лэ шанги һанагдана, Ярууна руу зурыһан дардам харгын хажуугаар захагүй үргэн тарялан нэмжын, далай мэтэ долгилон байгша һэн. Хайшан гээд, ямар аргаар энэ ехэ тарялан хуряагдажа абтаха гээшэб гэжэ һанахааршье байгаа.

Хүсэтэ техникэ, зэмсэгүүдэй байһан хойно юу удахань һэм. Анаагай совхозой 6-дахи фермын механизаторнууд ажалдаа хам ороно, 800 гаран гектар таряа хуряагаад, 8 мянгаһаа үлүү центнер орооһо таряа суглуулан сохёод байна. Га бүриһөө 10 гаран центнер таряан абтана ха юм.

Хуряалгын хүдэлмэридэ 5 «СК-3» комбайн хүдэлнэ. Түрүү комбайнер Ц. Цыремпилов 234 гектарай баалнуудые суглуулан сохижо, хамта 2500 центнер орооһо абаа. Комбайнер Ц. Аюров 190 гектарһаа 2010 центнер таряа хуряагаад байнхай.

Совхозой 6-дахи отделениинхид сентябриин 9-нэй байдалаар 2261 центнер таряа гүрэндэ тушаажа, жэлэйнгээ түсэб дүүргээд, эдэ үдэрнүүдтэ үшөө 300 центнер таряа гүрэнэйнгөө амбаарта оруулба. Шэнэ ургасаһаа 3 мянган центнер таряа худалдаха уялгаяа удхагүй дүүргэхэнь.

М. ГЫЛЫКОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Ажалынь зэргэшэбэшье—урагшатай

(Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын директор нүхэр Плотниковой хөөрөөнһөө)

Манай ажахын таряашад болон механизаторнууд ургаса хуряалгын хүдэлмэрие һайн бэлэдхэлтэйгээр угтажа, богони болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр дүүргэхын түлөө ехэхэн оролдолго гаргаба. Ажахымнай гүрэндэ 5 мянган центнер орооһо таряа тушааха түсэбтэй, тэрэнээ хоёр дахин үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаһан байгаа.

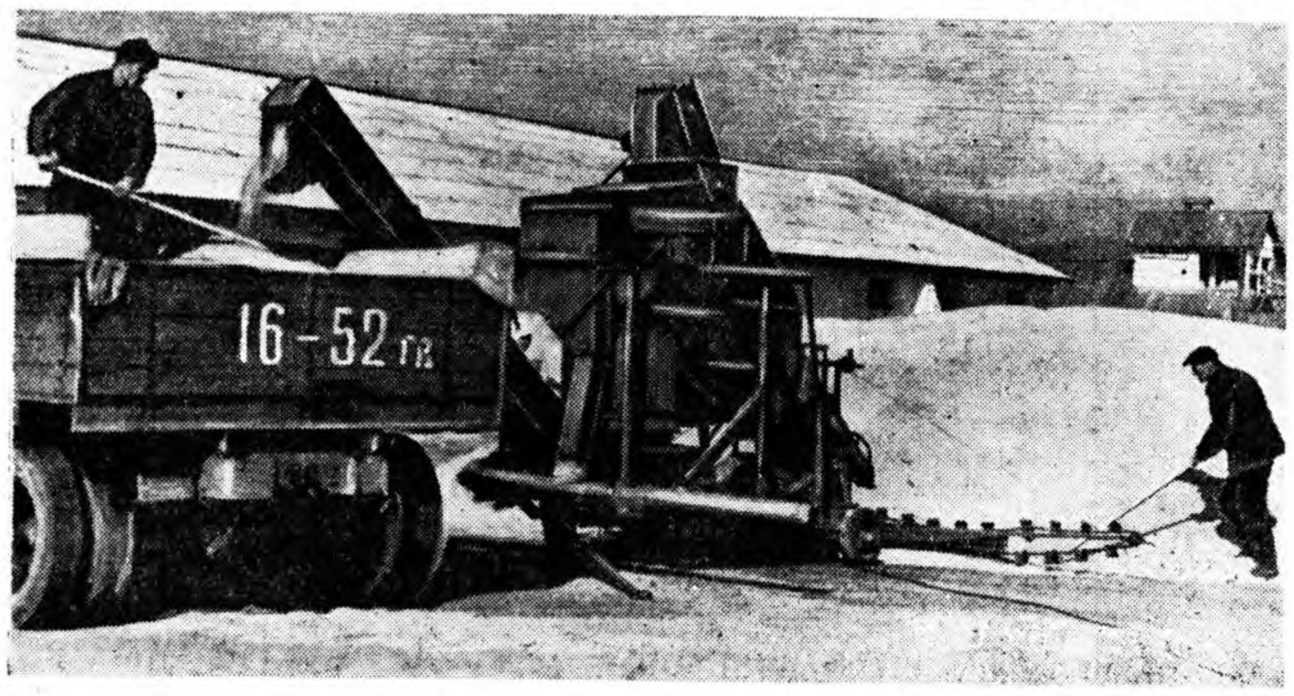
Үсэгэлдэр—сентябриин 15-да манай ажахын тарияашад абаһан социалис уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлһэн тухайгаа баяртайгаар мэдээсэбэ. Тиигэжэ Эхэ оронойнмнай амбаарта 10.154 центнер гэхэ гү, али 61,939 пүүд орооһо тарян оруулагдаба.

Ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ комбайнернууд И. Л. Брянский, Н. Н. Чирков, Н. Д. Перов, автомашинануудай жолоошод В. А. Каленых, Н. И. Фомин болон бусад һайнаар хүдэлжэ, ажалай жэшээ харуулаа. «Талын онгосын» жолоошон Иван Лукич Брянский бултанһаа һайн амжалта туйлаба. Тэрэ «СК-3» комбайнаар 300 гаран гектар хуряажа, 4 мянга үлүүтэй центнер орооһо таряа абаа.

Таряа хуряалга, гүрэндэ тушаалгын хүдэлмэритэй зэргэ ажахын механизаторнууд намарай паар ехээр хахалхын түлөө оролдоно. Мүнөө 1500-гаад гектар хахалагдажа, түсэбнай 40 процентдэ хүргэгдөө.

Зураг дээрэ: гүрэндэ тушаагдаха һүүлшын машина тарян ашагдажа байна.

Х. МУНИНАЙ фото.

Москвaһаа мэдээсэнэ

…ндиин президент Ереван ерэбэ

…ЕВАН, сентябриин 14. …С). Индиин президент док… Сарвапалли Радхакришнан …дэр тусхай самолёдоор Ле…adhaa Ереван ерээ.

…еванай аэродром дээрэ хүн…эй харуул табигдаһан бай… Советскэ Союзай, Индиин, …иин ССР-эй гүрэнэй гимн…эй аялган зэдэлээ.

…идэтэ айлшанине ереванай…угаа ехэ хани халуунаар уг…н байна. Индиин президен…, тэрээнтэй суг ябалсаһан хү…ые байрлаха газартаа ошо…урэтэрхи бүхы замдань го…й олон түмэн зон амарша-

…акистанай президент …тскэ Союзда аяншалан ерэхэнь

…ветскэ Союзда аяншалжа …иень Пакистанай президен… Советскэ правительство … Энэ уряалыень президент …тгаар зүбшөөн абаһан байна. …эй аяншалжа ерэхэ саг ту…ожом мэдээсэгдэхэ.

ХОЛЫН ЗАХААМИНДАШЬЕ УРГАБА

Шэмэрүүн хүйтэн уларилтай газарта кукуруза ургадаггүй гэлсэгшэ һэмнай. «Манай Захааминда энэ ургамал хайшан гээд ургахаб» гэдэгшье хүнүүд байгша һэн. Теэд Александр Яньковой хүтэлбэрилдэг звеногой поли дээрэ 2 метр үндэртэй ургасын гарахада, заримууд сошордожо унахаяа һанаһаншье байжа магад.

Кукурузань майн 22-һоо эхилжэ, һайнаар утэгжүүлэгдэһэн газарта таригдаа. 81 гектар поли дээрэ 500 тонно нагшэбхэ гаргагдажа, жэгдээр тараагдаад, удаань гүнзэгыгөөр хахалагдаһан юм. Һүүлдэ ургасань саг соогоо харууһалагдаһан, анхан кукурузын эшэнүүдэй газараа хушажа байхада хэдэ дахин борнойлогдожо, буртаг үбһэниинь үгы хэгдэһэн байгаа бшуу.

Мүнөө механизаторнууд кукурузынгаа баян ургасые хуряажа дүүргээд байна. Усановка нютагта 1600 тонно шэмэтэ силос даргдаа. Тухайлхада, нүхэр Яньковой звено бүхы полинууд дээрэһээ гектарай 200 центнер ногоон эшэ набша суглуулан абаа гээшэ. XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалиин үнеэдтэ кукурузын нилээд ехэ силос даргдаба ха юм даа.

Хамнида имэ ургасын абтажа байхада хэншье һайшааха ёһотой. Механизатор Яньков шэнгеэр ажаллаа һаа, кукуруза ургахал байха. Сагыень алдангүйгөөр таряа һаа, шэмэрүүн хүйтэн уларилтайшье газарта кукуруза ургадаг юм.

Т. САНЖЕЕВ.

Хүдэлмэридөө һаадгүй

— Ургасашье гараа даа. Сагсоонь хуряажа абабал, гүрэндөө орооһо таряа ехээр лэ тушааха аргатай гээшэбди, — нигэжэ Яруунын совхозой механизаторнууд хэлсэгшэ һэн. Энэ жэлдэ орооһо таряанайнгаа һайнаар лэ ургаһан хада эндэхид урматайгаар хөөрэлдөө ха юм даа.

Мүнөө яруунынхид хуряалгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ байна. Хуряалгын эхилһэн сагһаа хойшо хүдэлмэринь һаатаагүй. Олон механизаторнууд ажалдаа шалгардаг. Жэшээлхэдэ, комбайнер Намдак Эрдынеев үдэр бүри даалгабаряа үлүүлэн дүүргэдэг юм. Мүн Цыбан Жалсанов, Геннадий Мултуев, Игнат Мулонов гэгшэд комбайнуудаа бүтээсэтэйгээр ашаглана. Эдэнэй, мүн хуряалгада ябадаг бусад хүнүүдэй һайнаар ажаллаһан дээрэһээ орооһо таряа гансашье түргэн зуураар хуряагдана бэшэ, мүн гүрэндэ таряа тушаалга һаатанагүй.

Һүүлэй үедэ тоогууд дээрэхи хүдэлмэри үдэр һүнигүй эмхидхэгдэжэ, таряа зөөлгэдэ автомашинанууд олоор хабаадуулагдажа, Яруунын совхозойхид уялгаяа дүүргээ. Шэнэ ургасаһаа хамта 15 мянган центнер таряан гүрэндэ тушаагдаа.

НЭГЭДЭХИ ИНТЕРНАЦИОНАЛАЙ ЗУУН ЖЭЛЭЙ ОЙ

Нэгэдэхи Интернационал мартагдашагүй юм... Өөрыгөө сүлөөлхын түлөө хүдэлмэришэдэй хэһэн тэмсэлэй түүхэдэ хэтэ мүнхэдөө тэрэ үлэхэ. Мүнөө бидэнэй байгуулха зол жаргалай тудаһан бүхэдэлхэйн социалис республикын байшангай һуурие Нэгэдэхи Интернационал табяа.

В. И. ЛЕНИН.

1864—1964

(ТЕЗИСҮҮД)

…эдэлмэришэн ангиин эгээн түрүүшын уласхоорондын эмхи… I Интернационалай (Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын …й) байгуулагдаһаар 100 жэл 1964 оной сентябриин 28-да …нь. Тэрээнние научна коммунизмын үндэһэ һуури табиг… дэлхэйн пролетариадай агуу ехэ вождьнор, багшанар Карл …, Фридрих Энгельс байгуулаа.

…Интернационалай тогтоһоор зуун жэл болоһон ушар бүхы …н хүдэлмэришэдэй болон коммунис хүдэлөөнэй һайндэр … Бумбэрсэг дэлхэйн бүхы хубида коммунизмын үзэл сур… илан мандажа байгаа оршон байдалда энэ алдарта ойн …р тэмдэглэгдэжэ байна. Дэлхэйн коммунис хүдэлөөн мү…й эгээн нүлөө ехэтэ политическэ хүсэн болоо, СССР дотор …лизм түгэс, бүрин илажа, совет арад коммунизмые үргэн …атайгаар байгуулжа ороо, бусад оронуудта социализм ам…тайгаар байгуулагдана, социализмын бүхы оронууд нии…гжэлтын шиидхэхы нүхэсэл болоо, капиталис оронуудта …эришэнэй хүдэлөөн ехээр хүгжөө, арадуудай нацио…-сүлөөрэлгын тэмсэл угаа ехэ илалтануудые туй… – эдэ бүгэдэ хадаа К. Маркс Ф. Энгельс хоёрой найруулан …н научна коммунизмын үзэл бодолой үнэн бодото бэелэл … Энэ үзэл сурталынь I Интернационалай теоретическэ үндэ… һуури болоо һэн.

…волюционно теори зохёогоод, хүдэлмэришэнэй революцион… …дэлөөнэй стратеги, тактикые тодорхойлжо, К. Маркс, Ф. Эн… болбол пролетариадта өөрыгөө сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй …, политическэ хүсэн түгэлдэр зэбсэг олгоо. I Интернацио… байгуулагдахадаа, пролетариадые эмхидхэлэй талаарньшье …лэһэн байна. К. Маркс Ф. Энгельс хоёрой дэбжүүлэн зо… I Интернационалай гол шухала үзэл сурталынь мүнөө, … жэл үнгэрөөд байхада, дэлхэйн коммунис хүдэлөөн дотор … мандана, энэ үзэл сурталыень социалис оронуудай ара… …шэн зоригто ажалаараа амжалта түгэлдэрөөр бэелүүлнэ. …олетариадай интернационализмда үнэн сэхэ байхые Хүдэл…шэдэй Уласхоорондын Эблэл тон ехээр захиһан юм. «Бүхы …удай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн дайшалхы уряа ло…задаа I Интернационалай гол удхань байгаа. Энэ уряа ло…зиха түрүүн «Коммунис партиин Манифест» соо сонос… бэшэгдээ һэн. Ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэдэй ин…ционально нэгэдэлые К. Маркс, Ф. Энгельс I Интернацио…й түүхэтэ үүргэнь мүн гэжэ тоолодог бэлэй. «Эблэлэй нэгэ … ехэ зорилгонь ямар бэ гэбэл, нэгэ нягта жагсаал зэргэдэ …, өөрыгөө сүлөөлхын түлөө тэмсэдэг ахадүүнэр, нүхэдүүд …йди гэжэ элдэб оронуудай хүдэлмэришэдэй мэдэрхэһээ гад… …мүн үнэхөөрөө тиимэ юумэ хэхыень туйлаха зорилго болэ… – гэжэ К. Маркс бэшээ һэн (К. Маркс, Ф. Энгельс. Зохёол…айнь хоёрдугаар хэблэл, том 16, хууд. 195).

…Интернационалай ажал-ябуулгые хүтэлбэрилхэ зуураа, …аркс, Ф. Энгельс имэ үзэлые эшэ баримта болгодог һэн: …ын зайлашагүй жама ёһоной үндэһөөр, ондо ондоо оронуу… хүдэлмэришэдэй эгээн шухала эрилтэнүүдэйнь нэгэн адли …г дээрэһээ хүдэлмэришэнэй революционно хүдэлөөн интер…нальна шанартай юм. Ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэ… …нсал анги — капиталистнуудай анги дарлана.

…апитал хүрэнгын уласхоорондын хүсэнэй урдаһаа, проле…дай революционно хүдэлөөе элдэб оронуудай буржуазин … дараха гэдэг һэдэлгэнүүдэй урдаһаа эсэргүүсэн, хүдэлмэ…н анги өөрынгөө интернациональна нэгэдэлые байгуулха …той.

…хүдэлмэришэдэй эмхидэлтэ хүдэлөөнэй түрүүшын алхамһаа …н, пролетариадай ябуулгын уласхоорондын нэгэдэл хадаа …уазида эсэргүүсэн пролетариадай амжалтатайгаар хэхэ ан… … тэмсэлэй шухала нүхэсэл мүн. «Үнгэрһэн сагай дүй дур… …игэжэ харуулаа: ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэдэй …ондо ахадүү ёһоной холбоо барисаан байгуулагдажа, сүлөөр… түлөө тэмсэлдээ бэе бэеэ хамгаалжа харалсажа ябахыень …шуулан зоригжуулжа байха зэргэтэй. Харин ахадүүгэй … холбоо барисаанда хайхарамжагүйгөөр хандаа һаа, ондо … оронуудай бутаранги хүсэл оролдолгонь бүхы дээрээ бу… …гаи хосоролгоор хаһаагдахэ юм», — гэжэ I Интернационалай …дительнэ Манифестдэ хэлэгдэһэн байна (К. Маркс, Ф. Эн…ельс. Зохёолнуудайнь хоёрдугаар хэблэл, том 16, хууд. …–11).

…дэлмэришэн ангиин революционно тэмсэлэй хүгжэхэ тудам …летарска интернационализмын гол ёһонуудай удха шанарынь … ехэ болодог һэн. Энээнэй уг шалтагааниинь — ниитын …йлай улам интернациональна шанартай болодог зайлашагүй … жама ёһон, ондо ондоо оронуудтахи революционно ябуул… …оорондоо улам нягта болодог холбоо харилсаан мүн. «Ажал … алишье хубида арга боломжонуудаа бүхы талаарнь … ашаглаха хэрэг имагтал ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэдэй хэхэ ангиин тэмсэлэй аша үрөөр бэелүүлэгдэдэг», — гэжэ В. И. Ленин онсо тэмдэглэдэг һэн (В. И. Ленин. Бүхы зохёолнуудайнь суглуулбари, том 17, хууд. 182).

Ажалша хүн түрэлтэнэй сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй дэлгэрһэн шэнэ шэнэ шата бүхэндэнь уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин хамтын хүсэл оролдолгоор шиидхэгдэдэг зорилгонуудай хэмжээн хододоо ехэ болоогшо һэн, тиихэ зуура империализмын урдаһаа эсэргүү тэмсэлэй ниитэ хэрэгтэ хүдэлмэришэн ангиин тус тус отрядуудай оруулдаг хубита нэмэриин шэнжэ шанарыньшье хубилдаг бэлэй.

Агуу ехэ Октябриин социалис революциин болоһоной һүүлээр пролетарска интернационализмын гол шэнжэ шанарынь дэлхэй дээрэхи анха түрүүшын социалис гүрэниие— Советскэ Союзые хамгаалха хэрэг мүн байгаа. Юундэб гэхэдэ, социализмын түлөө уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин хэдэг тэмсэлэй амжалтатай һайн байха тон шухала зүйлынь совет арадай революционно туйлалтануудые сахин хамгаалха хэрэг болоо һэн. Гэхэ зуура, социалис революциин илаһан орон дотор шэнэ общество байгуулха — пролетариадай имэ интернациональна уялга дүүргэлгын формо түүхэдэ анха түрүүшээр бии болоо һэн. Тиимэ шэнэ общество байгуулхада, бусад арадуудта жэшээ боложо үгэнэ, уласхоорондын революционно бүхы хүдэлөөнэй материальна үндэһэ һууринь болоно.

Мүнөө сагтахи уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин интернациональна зорилгонууд улам үргэдэн ехэ боложо, революционно хүгжэлтын гол зүйлынь дэлхэйн социализмын системэ болоно. Дэлхэйн социалис системэдэ, тэрэнэй нягта нэгэдэлдэ ямараар хандаха ябадал мүн интернационализмын удха шэнжые харуулдаг гол зүйл болонхой.

Мүнөө үедэ үргэн ниитэ арад түмэн пролетарска интернационализмын үзэл бодолтой болонхой, яахадааб гэбэл, пролетариат түүхэтэ үүргэеэ бэелүүлхэ зуураа иигэжэ харуулаа: пролетариадай хэдэг сүлөөрэлгын тэмсэлынь эб найрамдалай болон социализмын түлөө тэмсэдэг бүхы арадуудай, бүхы ажалшадай гол эрилтэдэ таарана.

Пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые бэелүүлхын тула мүнөөнэй бүхы революционно хүсэнүүдые улам нэгэдүүлхын, бэе бэедээ бүри һайнаар туһалдаг болохын тула тон ехээр оролдохо ёһотой болоно. Эдэ бүхы революционно хүсэнүүдые бэе бэеһээнь таһалха гэдэг, мүн бэе бэедэнь зүришүүлхэ гэдэг али бүхы һэдэлгэнүүд империализмын урдаһаа, хархис хүсэнүүдэй урдаһаа тэмсэхэ ниитэ тэмсэлдэ тон ехэ хохидол ушаруулна.

Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй гол ёһонуудые хүтэлбэри болгон, коммунис хүдэлөөн хадаа национальна талаараа бэеэ даагаад байхын түлөө оролдодог, империалис, колониальна дарлалтада эсэргүүсэн тэмсэдэг арадуудые али болохоор дэмжэнэ, энэ дэмжэлгэеэ өөрынгөө интернациональна уялга гэжэ тоолоно.

Буржуазна национализмда, шовинизмдэ эсэргүүсэн тэмсэхэ зуураа, К. Маркс, Ф. Энгельс иигэжэ онсолон тэмдэглэдэг һэн: бодото национальна эрилтэнүүд, тус нациин түрүү, революционно ёһоор хүгжэлгын эрилтэнүүд интернациональна эрилтэнүүдтэй зүришэнэгүй, харин тэдэндэ бүримүһэн таарана. Ф. Энгельс иигэжэ тайлбарилһан юм: «Хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн доторхи **бодото** национальна үзэл бодолнууд, тайлбарилан хэлэбэл, промышленностииншье, хүдөө ажахыншье экономическа ушар байдалда, орон дотороо диилэнхинь бологшо ушар байдалда таарадаг үзэл бодолнууд энээнтэйгээ нэгэн хамта мүн үнэн бодото **интернациональна** үзэл бодолнууд гээшэ» (том 33, хууд. 374).

Революционно хүгжэлтын түүхын хүгжэлтэнь энэ марксис тезисэй үнэн зүб байһые сүм гэршэлээ.

Али нэгэн ороной хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй ажал ябуулагшад интернационализмын гол ёһонуудые мартахадаа, уласхоорондын бүхы хүдэлмэришэн ангида хохидол ушаруулхаһаа гадна, эгээн түрүүн өөрынгөө хүдэлмэришэн ангиин национальна аша туһые хохидолдо оруулна. Өөрынгөө ороной ажалшадай аша туһын түлөө, өөрынгөө арадай национальна аша туһын түлөө бодото дээрээ оролдохо гээшэ сэхэ шууд интернационализмһаа таһаршагүй юм. Бусад оронуудай пролетариадтай революционно ёһоор ахадүүгэй барисаатай байха хэрэгтээ үнэн сэхэ марксистнууд-ленинецүүд болбол национальна талаараа холо бодолгүй байгшадай, шовинизм, расова үзэл баримталдаг ябадалай урдаһаа эсэргүүсэн, уласхоорондын ажалшадай һанал нэгэдэлгын гол ёһонуудые шууд сэхэ бэелүүлхын түлөө шэн зоригтойгоор тэмсэнэд.

Эб найрамдалай, демократиин түлөө, национальна бэеэ даанхай байдалай, социализмын түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсаһан коммунистнууд хадаа марксизм-ленинизмын гол ёһонуудай үндэһөөр уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые аршалан хамгаалха, бэхижүүлэн батадхаха хэрэгые өөһэдынгөө интернациональна уялга гэжэ тоолоно.

Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй соносхоһон пролетарска интернационализмын революционно гол ёһонууд мүнөө угаа ехэ онсо шухала удха шанартай болоно байна. Тэдэ гол ёһонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ — коммунизмын илан мандаха заатагүй шухала эшэ нүхэсэл мүн.

Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй дайшалхы зам

1. Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүгжэһэн эрилтые хангахын тула I Интернационал байгуулагдаха ёһотой болоо һэн.

XIX зуунай түрүүшын хахадта пролетариадай тоо түргэнөөр олошоржо, ажал ба капитал хоёрой хоорондохи ангиин зүришэлдөөнүүд улам ехэ, бүри шанга болоһон юм. Политическэ тэмсэлдэ ниитын шэнэ хүсэн — пролетариат оролсобо гэжэ 1831, 1834 онуудта Францида болоһон Лионой хүдэлмэришэдэй зэбсэгтэ буһалгаанууд, Англида болоһон чартистнуудай хүдэлөөн, мүн 1844 ондо Германида болоһон Силезиин бүд нэхэгшэдэй буһалгаан харуулаа. 1848 оной июльдэ Парижай хүдэлмэришэдэй баатар зоригтойгоор хэһэн буһалгаае «мүнөөнэй обществын хубаардаг хоёр ангиин хоорондохи түрүүшын угаа ехэ тулалдаан мүн» гэжэ К. Маркс нэрлээ һэн. (том 7, хууд. 29).

Хүдэлмэришэн ангиин революционно тэмсэл олон янзын түхэл маягтайгаар бусад оронуудташье хүгжэн дэлгэрһэн юм.

Буржуазида эсэргүүсэһэн түрүүшын байлдаануудай үедэ пролетариадай өөрынь ангиин мэдэрэл бии болон хүгжөө, мүлжэгшэдэй урдаһаа тэмсэхын тула өөрынгөө зэргэнүүдые нэгэдхэхэ бүри ехэ хүсэл пролетариадта бии болоо. Энээнтэй нэгэн хамта бодото революционно теори зохёохо гээшэ бүри шухала болоһон юм. Тиимэ теори хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе үзэл бодолой талаарнь, зэбсэгжүүлхэ, тэмсэлэйнь зорилгые тодорхойлхо, тэрэ зорилгоёо бэелүүлхэ арга, замыень элеэр тодорхойлхо байгаа. Тиихэ үедэ хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ диилэнхинь байһан жэжэ буржуазна утопическа социализмын теори энэ зорилгые бэелүүлжэ шадахагүй гэжэ 1848 оной революциин, саашадаа болоһон политическэ хүгжэлтын һургаал харуулаа. «...Түрүүшын социализм **утопическа** социализм байгаа. Тэрэ болбол капиталис обществые шүүмжэлдэг, буруушаадаг, зэбүүрхэн хараадаг, тэрээниие үгы хэхэ тухай бододог, зарим һайн байгуулалтын тухай хооһон бодомжо гаргадаг, хүниие дарлахадаа һэшхэлгүй муухай юумэ хэнэт гэжэ баяшуулые идхадаг һэн.

Теэд утопическа социализм үнэн бодото арга зам заажа шадаагүй байһан юм. Тэрэ социализм хадаа капитализмын үеын хүлһэнэй богоолшолгын гол удхые тайлбарилжашье, тус богоолшолгын хүгжэдэг жама ёһые, шэнэ общество байгуулха шадабаритай **ниитын хүсые** оложошье шададаггүй бэлэй» (том 23, нюур 46).

Хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй шиидхэгдэхэ ёһотой болоһон асуудалнуудта харюусамаар научна революционно теори байгуулха зорилгые К. Маркс Ф. Энгельс хоёр шиидхээ.

I Интернационалай байгуулагдаха багта К. Маркс, Ф. Энгельс «Коммунис партиин Манифест» болон бусад зохёолнуудтаа научна коммунизмын теоретическэ үндэһэ һуурие баримталан зохёогоо, хүдэлмэришэн ангиин түүхэтэ үүргые үндэһэлэн харуулаа. Имагтал хүдэлмэришэн анги хадаа капиталис байгуулалтые унагаажа шадаха, энэ зорилгоор бүхы ажалшадые, дарлуулагшадые өөрыгөө тойруулан жагсаагаад, обществые социалис ёһоор шэнэдхэн хубилгажа шадаха революционно шиидхэхы хүсэн мүн гэжэ К. Маркс, Ф. Энгельс баримталан харуулаа һэн. Тиимэһээ К. Маркс пролетариадые «хүн түрэлтэнэй хүгжэн мандаха хэрэг гартаа барижа байдаг» анги мүн гэжэ нэрлэһэн юм (том 16, хууд. 336).

Хамтаараа революционно тэмсэл хэхын тула ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе нэгэдүүлхэ, научна коммунизмын үзэл сурталай талаар илалтые хангаха, пролетариадай хүтэлбэрилэгшэдэй кадрнуудые хүмүүжүүлхэ гээшэ I Интернационалай эгээн шухала зорилго мүн гэжэ К. Маркс тоолодог һэн.

Интернационалые байгуулжа, тэрэниие хүтэлбэрилһэн ябадал К. Марксын үнэн бодото революционно ажал ябуулгын дээжэнь байһан юм. Ленинэй хэлээшээр, К. Маркс «тэрэ обществын амин голынь байгаа» (том 26, хууд. 49).

I Интернационалай бүхы түүхэнь — пролетариадые, тэрэнэй нэгэдэлые эмхидхэхын түлөө, тэрэнэй социалис ёһоной мэдэрэлые улам дээшэлүүлхын түлөө хэһэн тэмсэл мүн. Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэл хадаа хүдэлмэришэн ангиин хэрэгэй түлөө тэмсэдэг олон мянган түрүү тэмсэлшэдые нягтаар жагсаагаа, хүдэлмэришэдэй зүндөө үүдэдэг тэмсэлые научна социализмтай нэгэдүүлхэ замаар нилээд ехэ түрүүшын алхамуудые хээ.

В. И. Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор, Нэгэдэхи Интернационал болбол «капиталай урдаһаа хэгдэхэ революционно тэмсэлдэ хүдэлмэришэдые бэлдэхэ хүдэлмэришэдэй уласхоорондын эмхиин үндэһэ һуури байгуулаа..., социализмын түлөө пролетариадай, уласхоорондын тэмсэлэй үндэһэ һуури байгуулаа» (том 38, хууд. 302, 303). Нэгэдэхи Интернационал хадаа революционно тэмсэлэй стратеги, тактика научна ёһоор зохёохо угаа ехэ, сэгнэшэгүй үнэтэй дүй дүршэлые уласхоорондын хүдэлмэришэн ангида орхёо, жэжэ буржуазна социалис теоринуудые научна коммунизмын үзэл сурталай илаһан илалта хангахада тон шухала үүргэ дүүргээ. К. Маркс, Ф. Энгельс болбол Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэл дотор пролетариадай алдар суута бүлэг революционернүүдые хүмүүжүүлэн гаргаа. Тэдэнь үргэн ниитэ ажалшан түмэнэй дунда научна социализмын үзэл бодолые дэлгэрүүлдэг һэн. Тэдэ революционернүүдэй дунда А. Бебель, И. Беккер, Э. Варлен, Э. Дюпон, Ф. Зорге, П. Лафорг, Ф. Лесснер, В. Либкнехт, Л. Франкель болон ондо ондоо оронуудай хүдэлмэришэдэй алдар солото бусад түлөөлэгшэд бии байгаа.

2. Ангигүй общество байгуулгые пролетариадай уг зорилго болгон I Интернационал соносхоо һэн. Коммунис хүсэлэн тухай эрдэм ухаанһаа үндэһэлһэн хараа бодол дэлгэрүүлгэдэ тэрэ шиидхэхы үүргэ дүүргээ.

Коммунизм гээшэ үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдынь ниитэ арадай нэгэн зөөри болгогдоһон, обществын бүхы гэшүүдэйнь социальна талаараа хүсэд тэгшэ эрхэтэй — ангигүй ниитын байгуулалта мүн. Энэ обществодо хүнүүдэй али болохоор хүгжэхэтэй хамта саг үргэлжэ хүгжэжэ байгаа эрдэм ухаан болон техникын үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриин хүсэнүүд ургажа, ниитын баялигай бүхы эшэ үндэһэниинь гүйсэдөөр билтаран хүгжэжэ, «хүн бүхэнһөө — арга шадалайнь зэргээр, хүн бүхэндэ хэрэглэмжынь зэргээр» гэһэн агуу ехэ ёһо гурим бэелүүлэгдэхэ юм.

Коммунизм гээшэ сүлөөтэ ба үндэр дээдэ мэдэрэлтэй ажалшадай тон эмхитэй общество мүн. Эндэ ниитын өөрынь захиргаан батадхагдаха юм, обществын ашаг туһада хэгдэхэ ажал гээшэ хүн бүхэнэй ажабайдалай анха түрүүшын эрилтэ, үндэр мэдэрэлэй шухала зүйл болохо, хүн бүхэнэй арга шадабари арад зондо эгээн ехэ туһатайгаар хэрэглэгдэхэ байха. Коммунизмын уг зорилго хадаа хүн бүхэниие, бүхы хүн түрэлтэниие али бүхы мүлжэлгэ дарлалтаһаа сүлөөлхэ, материальна үйлэдбэриие хүгжөөхэ талаар хизааргүй ехэ арга боломжо нээжэ үгэхэ, бүхы хүнүүдэй аша туһада материальна болон оюун ухаанай баялигай билтархые туйлаха, хүн бүхэнэй бүхы талаараа жэгдэ зохидоор хүгжэн болбосорхо эрхэ байдал байгуулха ябадал болоно.

Коммунизм — обществын эмхидхэлэй эгээн зүйтэй, эгээн һайн һайхан уг зорилготой, эгээн үнэн зүб формо мүн. Коммунизмын үзэл сурталай илалтын түлөө тэмсэлдэ пролетарска революционернүүдэй олон үеын хүнүүд бодожо, ами наһаяа үгэһэн юм.

Научна коммунизм болбол үгытэй ядуу байдалтай общество тухай, ажаһуудалай амта танихаһаа арсаһан общество тухай, сэрэгэй байдалтай общество тухай, хүнүүдэй бэлиг шадабариие жэгдэлһэн, доромжолһон общество тухай һанал бодолтой ямаршье холбоогүй. Энэ мэтын һанал бодолнуудта эсэргүү үгэ хэлэхэдээ, К. Маркс тэдэниие «казармын коммунизм» гэжэ тон зүбөөр тодорхойлһон байна. К. Маркс, Ф. Энгельс коммунизмын дээдэ уг зорилго бэелүүлгын замые эрдэм ухаанай ёһоор үндэһэлэн баримталжа, имэ ёһо гурим гаргаа: «хүдэлмэришэн ангиие сүлөөрүүлгэ хүдэлмэришэн ангяар өөрөөрнь туйлагдаха ёһотой», «тиимэһээ политическэ засаг гартаа абалга хүдэлмэришэн ангиин агуу ехэ уялга болонхой» (16-дахи т. 12, 10 хууд.).

(*Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта*)

НЭГЭДЭХИ ИНТЕРНАЦИОНАЛАЙ ЗУУН ЖЭЛЭЙ ОЙ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Капитализм үгы хэхын, социализм байгуулхын тула социалис революци хэхэ, пролетариадай диктатура байгуулха шухала байһыень тэдэнэй заатагүй бэелхыень К. Маркс, Ф. Энгельс харуулаа. Марксизм-ленинизмда үндэһэ табигшадай хараа бодолые хүгжөөн, В. И. Ленин пролетариадай диктатура тухай тон тодорхой тобшолол хээ. Пролетариадай диктатура болбол пролетариат болон пролетар бэшэ олон тоото ажалшадай хоорондохи ангиин холбооной онсо өөрсэ түхэл, «капиталые бүрин унагааха, буржуазин эсэргүүсэлтые, тэрэнэй зүгһөө хуушан байдалые дахин һэргээхэ һэдэлгые бүрин дараха зорилготой холбоон, социализмые эсэслэн байгуулха, бэхижүүлхэ зорилготой холбоон мүн» гэжэ тэрэ тодорхойлоо һэн. (38-хи том, 377 хууд.).

3. Хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй стратеги болон тактикые тодорхойлхо зуураа, I Интернационалда К. Маркс, Ф. Энгельс иимэ дүрим зохёогоо. Тэрэнэйнь ёһоор, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй эсэсэй уг зорилгын түлөө, коммунизмын түлөө тэмсэл тэрэнэй эгээн дүтын зорилгонуудые бэелүүлгэтэй зохилдон таараха ёһотой болоно.

Баруунай ба «зүүнэй» ревизионистнууд энэ шухалын шухала ёһо гуримые бүхы хүсэ зэбсэгүүдээрээ буруутуулхые һэдэнэ. Баруунай оппортунистнууд эсэсэй уг зорилгоһоо арсаад, бага зэргэ хубилалтануудые хэхын түлөө тэмсэхые уряална, харин «зүүнэй» ревизионистнууд хүдэлмэришэн ангиин үдэр бүриин, шухала хэрэгтэй эрилтэнүүдые мартаха эрилтэ табина, олониитын революционно хүдэлөөнэй нарин нягта бэлэдхэлтэй байхые арсана, мүн түүхын эрхэ байдалһаа дулдыдангүй социалис революци дары бэелүүлгые эгээн дүтын зорилго болгон табина.

Марксизмын үндэһэ һуури табигшад пролетариадай союзнигууд болгон олониитэ ажалшадые, илангаяа таряашадые, революциин талада оруулха шухала гэжэ зааһан юм. Германида болоһон социалис революци «Таряашадай дайнай хоёрдохи ээлжээгээр» (29-дэхи т., 37 хууд.) нэмэгдэхэ ёһотой гэһэн К. Марксын заабари мэдээжэ ха юм. Хүн зоной нилээд олонхинь таряашад байһан оронуудта пролетарска революци хадаа ажалша таряашадай дэмжэлгэгүйгөөр эрид шууд илалта туйлажа шадахагүй гэжэ К. Маркс онсолон тэмдэглэдэг бэлэй. В. И. Ленин хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай союз тухай асуудалые шиидхэхэдээ имагтал эдэ заабаринуудһаа энэ үндэһэ абаһан юм.

I Интернационалай теори болон практика революцида партиин дүүргэхэ үүргэ тухай научна марксистска тобшололнуудаар хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе баяжуулаа, хүрэнгэтэн ангинуудай нэгэдэмэл засагта эсэргүү революционно тэмсэлые хүтэлбэрилхэдөө пролетариат имагтал тусхай политическэ парти болон эмхидээд, хүрэнгэтэн ангинуудай байгуулһан хуушан бүхы партинуудта эсэргүүсэхэдээл ёһотойл анги боложо тэмсэжэ шадаха байна гэһэн тобшололоор баяжуулаа.

Бүхы дэлхэй дээрэ коммунизмын илан мандахын түлөө хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай тэмсэлые толгойлжо ябаһан марксистско-ленинскэ партинууд В. И. Ленинэй саашань хүгжөөһэн эдэ тобшололнуудай үндэһэ һуури дээрэ байгуулагданхай, мүн энэ үндэһэ һуури дээрэ өөһэдынгөө ажал ябуулгые бэелүүлнэ.

4. Уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин олон янзын отрядуудай жагсаал болон нэгэдэлые туйлаха зуураа, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүгжэлтые һаатуулжа байһан жэжэ буржуазиин элдэб янзын хэлбэрилтын нүлөөе дабаха ябадал I Интернационалай шухалын шухала зорилго гэжэ К. Маркс, Ф. Энгельс тоолодог һэн. «Тэмсэл хэхын тула социалис болон хахад социалис бүлэглэлнүүдые,— гэжэ Маркс заагаа һэн,— хүдэлмэришэн ангиин бодото эмхидэлээр һэлгэхын тула Интернационал байгуулагдаһан юм» (33 т., 278 хууд.).

К. Маркс, Ф. Энгельс I Интернационалда хоёр шэглэлтэй: баруунай болон «зүүнэй» оппортунизмтай эсэшэгүй тэмсэл ябуулһан. Ангиин революционно тэмсэлэй ёһо гуримые эсэшэгүй ангинуудай хоорондо хани харилсаа байгуулха гэһэн баруунай оппортунизмын үзэл бодолоор һэлгэхэ ябадалые тэдэнэр эрид шууд буруушаадаг һэн. Тэдэнэр социализмда капитализмын нэбтэрэн орохо арга боломжо тухай, капитализмын социально-экономическа үндэһэ һууриень ойронь хүрэнгүй үлөөгөөд, тэрэниие үндэһөөрнь «һайжаруулха» арга боломжо тухай Англиин тред-юнионистнуудай, Лассаляй тала баригшадай реформис ёһоной бүтэхэгүй һанаашалгануудые элишэлдэг һэн.

Гэхэ зуура научна коммунизмын үндэһэ һуури табигшад жэжэ буржуазиин зүүнэй оппортунис ёһоной хэлбэрилгшэдэй авантюристическэ тактикые, революционно шэнги аад, худал хуурмаг угэ хүүрые гамгүйгөөр шүүмжэлдэг, тэдэнэй шэнжэ шанар болохо волюнтаризм, догматизмынь элишэлэн харуулдаг байгаа. Жэжэ буржуазиин эдэ элдэб янзын хэлбэрилтэнүүдэй дундаһаа Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлдэ эгээл хоротой дайсаниинь бакунизм байһан. Субъективизм, «зүүнэй» авантюризм тэрэнэй шэнжэ шанар һэн. Бакунин хүдэлмэришэн ангиин хүсэндэ этигэдэггүй бэлэй. Тэрэ гүрэн түрэ гээшые, тэрэ тоодо пролетариадай засагые, мэдэрдэггүй, анархизмын номнолшо байһанаа харуулаа.

Бакунинай хараа бодолдо сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, К. Маркс иигэжэ бэшээ һэн: «Социальна революци тухай тэрэ юушье ухамайлдаггүй хүн, тэрээн тухай гансал политическэ үгэнүүдые мэдэхэ. Революциин экономическа эрхэ байдал тэрээндэ оройдоо байдаггүй (18 т., 615 хууд).

Жэжэ буржуазиин бүхы революционернүүд шэнги Бакунин хүсэ хэрэглэхын үүргые үлүүсэ сэгнэдэг, тэрэниие һанаха байха гансал зэбсэг дээрэ тоолодог, тиихэдэ революциин бодото эрхэ байдалай удха шанарые тоодоггүй һэн. Тэрэнэй һанамжаар, революциин болохо гү, али үгы гү гэһэн асуудалай шиидхэбэри эсэсэй эсэстэ хүнүүдэй зориг хүсэлһөө дулдыдаха юм. «Экономическа эрхэ нүхэсэл бэшэ, харин **зориг хүсэл** тэрэнэй социальна революциин үндэһэ һуури мүн болоно»,— гэжэ К. Маркс бэшэнэ. (18 т. 615 хууд.). Бакунизм болбол хүдэлмэришэдэй олониитэ революционно тэмсэл эмхидхэлгын шухала байһаниие арсадаг, зүндөө болоһон буһалгаа, үгэсөөнүүдые тэрэнһээ үлүүсэ һанадаг революционно тэмсэлэй шухала шатануудые алад гарахые һэдэдэг байгаа. Бакунистнуудай авантюризм эсэстээ буржуазиин үмэнэ һүгэдэһэн ябадал болоно. Үлүүсэ зүүнэй, революционно шэнги аад, худал хуурмаг үгэ хүүрнүүдээр бэеэ халхалан, Бакунин болон бакунистнууд Интернационалай нэгэдэлые һандаргахаар эрмэлзээ, тэрээндэ эсэргүү һүйдхэлэй хүдэлмэри ябуулаа. К. Маркс, Ф. Энгельс хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе һандаргаха шэглэлтэй бакунистнуудай һүйдхэлтэ ябуулгануудта эсэргүүгээр, эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэдэг һэн.

К. Маркс, Ф. Энгельс лассальянствын шэнжэ болохо нэгэ хүндэ һүгэдэн шүтэхэ ябадалда эсэргүүсэн эрид шангаар тэмсэдэг. тэрэнэй буруу үзэл суртал болон ажал ябуулгын жэжэ буржуазиин шэнжэтэй эшэ үндэһыень элишэлэн буруушаадаг байгаа. Тиихэ зуураа, «ямаршье нэрэ хүндэ байха ёһогүй» гэһэн бакунистнуудай лозунгые шүүмжэлдэг, энэ хадаа анархис ёһоной эмхи гуримгүй байдалай лозунг мүн гэжэ онсо тэмдэглэдэг һэн.

5. I Интернационалай ажал ябуулгын ашаар уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн ниитын хүгжэлтын хүсэ ехэтэй нүхэсэл болон эмхидээ. «Арбан жэлэй турш ада,— гэжэ Ф. Энгельс бэшээ һэн,— Интернационал Европын түүхын нэгэ талые ерээдүйе нэбтэрүүлһэн талые зээрхэн байгаа» (33 т., 338 хууд.). Парижай Коммуна — түүхэдэ түрүүшын пролетариадай диктатурын гүрэн. Интернационалай эрдэм һургаалай эша үрэ. «XIX зуун жэлэй асари ехэ пролетарска хүдэлөөнэй асари ехэ жэшээ мүн болоно» (В. И. Ленин. Зохёолнуудай гүрэн суглуулбари, 16 т., 453 хууд.). Коммунын дүршэлые тайлхадаа, революционно ёһоор капитализмые социализмаар һэлгэхын тула пролетариадай диктатура заатагүй байгуулагдаха шухала юм гэжэ К. Маркс онсо хүсэтэйгөөр тэмдэглэһэн байгаа.

Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй программна документнүүд интернационализмын үзэл бодолоор, алишье янзын национализмын һэдэлгэнүүдтэй эбсэшэгүй үзэл бодолоор нэбтэрэнхэй. Тэдээн буржуазиин политикые шууд сэхээр элишэлэн харуулжа байгаа. Буржуазиин политика «гэмтэ зорилготойгоор национальна мухар һүзэгые хэрэглэн һүжэрөөнэ, тиин дээрмэдэлгын дайнуудые үүдхэжэ, арадай шуһа адхана, баялигыень мүнайдан урина» (16 том. 11 хууд.). I Интернационалай бүхы ажал ябуулга — илангаяа Парижай Коммуные тэрэнэй зүгһөө хамгаалга — пролетариадай һаналаа нэгэдэлгын, пролетариадай интернационализмын гайхамшагта жэшээ харуулаа.

6. I Интернационал Россидахи революционно, мүн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ ехэ нүлөө үзүүлээ. Үшөө 1870 ондо Женевэдэ I Интернационалай ородой секци эмхидхэгдээ һэн. Тэрэниие Н. Г. Чернышевскиие дагагшад — Н Утин, А. Трусов, В. Нетов гэгшэд толгойлоо. «Ородой хүдэлмэришэдэй дунда Интернационалай ёһо гуримуудые эдэбхитэйгээр тарааха, тэдэнэрые ёһо гуримуудай аша туһада нэгэдүүлхэ хэрэгтэ бүхы хэмжээгээр, эдэбхитэйгээр туһалха» гэһэн өөһэдынгөө хүсэл эрмэлзэлгэ тухай К. Маркеда бэшэһэн бэшэг соогоо тэдэнэр мэдээсээд, Интернационалда ородой секциие өөрөө түлөөлхыень К. Марксые гуйгаа һэн. К. Маркс иигэжэ харюусаа: «Главна Соведтэ танай түлөөлэгшэ байха гэһэн танай дурадхаһан хүндэтэй уялгые би ханангяар даажа абанаб» (К. Марксын, Ф. Энгельсэй ородой политическэ ажал ябуулагшадтай бэшэлсэһэн бэшэгүүд. Госполитиздат, 1951 он, 36, 38 хууд.).

К. Маркс, Ф. Энгельс Россидахи революционно хүдэлөөнэй хүгжэлтые тон ехэ удха шанартай гэдэг һэн. Тэрэ үеын Россиин түрүү хүнүүдэй I Интернационалтай байгуулһан холбоо барисаан гансал ородой секциин ажал ябуулгаар хизаарлагдаагүй. Марксизмын үзэл бодол олон аргаар Россида нэбтэржэ, ородой түрүү хүнүүдтэ, революционно хүдэлөөндэ ехэ нүлөө үзүүлдэг бэлэй. «Хүдэлмэришэдэй южнороссийска союзай» устав «Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй саг зуурын уставаи: «I Интернационалай Женевскэ Центральна секциин хүдэлмэришэдэй уласхоорондын нэгэдэлэй» уставай нүлөөн доро зохёогдоһон. «Ородой хүдэлмэрилэгшэдэй Севернэ Союзай» программын онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, энэ Союз өөрынгөө зорилгонуудай талаар «Баруунай социал-демократическа партида» дүтэрхы байна.

Россиин революционернүүд Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй үүдхэһэн сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй нэрэдэ хүрэмөөр эдэбхитэй хабаадагшад байһан.

Тиин олон жэлэй үнгэрһэн хойно манай партиие, Совет гүрэниие байгуулагша В. И. Ленин научна коммунизмын теори, шэнэ эрхэ байдалда пролетариадай ангиин тэмсэлэй стратеги болон тактика тухай һургаалые хүгжөөхэ зуураа, I Интернационалай революционно тэмсэлэй түүхын гайхамшагта дүршэлдэ хододоо хандадаг һэн.

7. Нэгэдэхи Интернационал, «дэлхэйн бүхы оронуудта хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хэмжээлэшэгүй бүри ехэ ургалтын үе сагта, имагтал тэрэнэй **үргэдэн хүгжэхэ** үе сагта, тус тус национальна гүрэнүүдэй һуури дээрэ **олониитэ хүдэлмэришэдэй** социалис партинуудые байгуулха үе сагта һуури гаргажа үгөөд, өөрынгөө түүхын үүргэ түгэсхэһэн юм» гэжэ В. И. Ленин тэмдэглэдэг һэн. (26 т., 50 хууд.).

Тиин I интернационалай революционно ёһо заншал уласхоорондын революционно хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй саашанхи бүхы хүгжэлтэдэ туйлай ехэ нүлөө үзүүлээ. Энэ ёһо заншалынь II Интернационалай гол түлэб Ф. Энгельсэй нэрэтэй холбоотой ажал ябуулгада мүн лэ нүлөөлөө. Имагтал энэ үедэ хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшадаар хүтэлбэрилэгдэһэн социал-демократическа партинууд олониитые эмхидхэхэ болон политическэ тэмсэлэй, нээмэл арга боломжонуудые хэрэглэхэ ехэ дүй дүршэлтэй болоһон. Ажалшад ээзэд баяшуулһаа, буржуазна правительствануудһаа политическэ, экономическа бага бэшэ хүнгэлэлтэнүүдые буляажа абаа. Ангиин тэмсэлдэ туйлаһан амжалтань хүдэлмэришэдые өөрынгөө хүсэндэ этигэхэ этигэлыень бэхижүүлээ. Гэхэ зуура хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй зэргэдэ буржуазиин болон жэжэ буржуазиин хараа бодолые дэмжэжэ ябагшад ээзэд баяшуулһаа буляагдажа абтаһан хүнгэлэлтэнүүдтэ эшэ үндэһэлэн, капиталис мүлжэлгэтэ байгуулалтые «трансформацида» оруулха арга тухай реформис ёһоной бүтэшэгүй бодол нэтэрүүгээр дэлгэрүүлжэ эхилээ.

Ф. Энгельсэй наһа бараһанай һүүлээр II Интернационалай хүтэлбэриие удаа дараалан баруунай оппортунис этэгээдүүд ээзэрхэн абаа. Тэдэнэр Интернационалай программна документнүүдэй революционно удха шэнжые хооһоруулжа эхилбэ. Ревизионистнууд, реформистнууд жэжэ буржуазиин социализмын теори һэргээн байгуулжа, марксизмда баруун тээһээншье, «зүүн» тээһээншье доботолжо эхилээ. Уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэхи К. Марксын, Ф. Энгельсэй хэрэгые Россидахи, мүн бусад оронуудтахи социал-демократиин революционно хүсэнүүд хамгаалжа орoo һэн.

Оппортунизм болон ревизионизмда эгээн эрид шууд, хэлээришэгүй сэхэ шүүмжэлэл В. И. Ленинэй, тэрэнэй тала баригшадай зүгһөө үгтөө һэн.

Капитализмын монополистическэ шатын, империализмын эрхэ байдалда В. И. Ленин марксистска һургаалай нангин сэбэр байхые хамгаалжа, мүн тэрэниие шэнэ шухалын шухала дүрим, тобшололнуудаар тон ехээр баяжуулаа. В. И. Ленинэй гэгээн гэрэлтэ зохёолнууд марксизмые творческоор хүгжөөлгэдэ бүхэли үе саг болоһон юм. В. И. Ленинэй байгуулһан хүдэлмэришэн ангиин нарти ангиин тэмсэлэй бүхы дэлхэйн дүршэл дээрэ шалгагдаһан марксистска теориин бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ бии болоо. Россида большевик партиин — шэнэ түхэлэй партиин бии болоһон ушар уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ туйлай ехэ үүргэ дүүргээ.

Гурбан революцинуудай ябасын, тэдэниие бэлэдхэлгын үедэ марксизм-ленинизмын ёһо гуримуудые бэелүүлһэн баян дэлгэр дүршэлые ленинскэ партиин түүхэ шэнгээгээ.

Оппортунизмын элдэб янзын формонуудта эсэргүүгээр большевигүүдэй хэһэн тэмсэлэй дүй дүршэл бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай. В. И. Ленин түрүүтэй большевигүүд Россидахи ревизионизмые үзэл бодолойнь талаар бута сохёо, уласхоорондын байдалда тэрэниие элишэлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ. Тэдэнэр нэгэн доро «зүүнэй» оппортунизмдашье, жэжэ буржуазин хэтэрхы революционно байха гэһэн бүхы үзэгдэлнүүдтэ эсэргүүгээр эсэшэ сусашагүйгөөр мүн лэ тэмсээ. Ленинизм болбол иимэ революционностиин тууашагүй, тогтууригүй, худал хуурмаг байһые, тэрэнэй авантюрис гол удхые, коммунизмын хэрэгтэ тэрэнэй хоротой байһые элирхэйлэн тодоруулаа.

8. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай эхилһэнһээ хойшо II Интернационалай социал-демократическа партинуудай реформизмын намагта шаагдашаһан баруунай тала баримталдаг хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэн ангиин хэрэгтэ шуһа мяхаараа урбаһан, империалис дайнда өөрынгөө буржуазиие дэмжэхэ гэһэн хараа бодол баримталаад, пролетарска һаналаа нэгэдэлгын агуухэ ёһо гуримуудта урбаһан байгаа. Хүтэлбэрилэгшэдэйнгөө социал-шовинизмын хараа бодол баримталдаг болоходо II Интернационал бузар бузагайгаар буруу һүрэһэн, бутаржа һалаһан юм. Дайн тухай асуудалнуудаар шууд интернационалис хараа бодол В. И. Ленин түрүүтэй большевигүүдэй нарти, мүн Болгариин, Германиин, Голландиин болон бусад оронуудай хүдэлмэришэнэй партинуудай интернационалистнуудай зарим бүлэгүүд баримталдаг байгаа. В. И. Ленин хадаа шэнэ Интернационал байгуулха гэһэн уряалтайгаар социалис-демократическа партинуудтахи революционно хүсэнүүдтэ хандаһан, оппортунистнуудта хатуу шанга сохилто үгэһэн, социал-шовинизмын далда үзэгдэл болохо центризмые элишэлһэн, III Коммунис Интернационалай үндэһэ һуури табиһан.

Коммунис Интернационал 1919 ондо байгуулагдаа һэн. Тэрэ үедэ Россида социалис революци илаһан, Октябриин хүсэн түгэс үзэл сурталай нүлөөн доро дэлхэйн революционно хүдэлөөн маша түргөөр хүгжэжэ байгаа бэлэй. «Гурбадахи Интернационал II Интернационалай хэһэн хүдэлмэриин аша үрэнүүдые халан абаһан, тэрэнэй оппортунис, социал-шовинис, буржуазна ба жэжэ буржуазна муухай бог бүриие хаяһан, тиигээд пролетариадай диктатура **бэелүүлжэ эхилһэн**» гэжэ В. И. Ленин бэшээ һэн (том, 38, хууд. 303).

Агуухэ Октябриин социалис революци хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ үе — капитализмын хүмэрин унаха, социализмын, коммунизмын илан мандаха үе нээгээ. В. И. Ленин түрүүтэй большевигүүдэй партиин хүтэлбэри доро Россиин хүдэлмэришэн ангиин, ажалша зоной хэһэн Октябриин революци хадаа научна коммунизмын теориин, I Интернационалай уг зорилгын бодото хэрэг дээрээ бэелһэнэй үльгэр жэшээ болоо. Туйлай ехэ газартай орон дотор түүхэдэ анха түрүүн буржуазна засаг түрэ унагаагдаһан, Совет засагай түхэл маягтайгаар пролетариадай диктатура тогтоогдоһон байгаа. Россида илаһан социалис революци анха нэгэн бүхэли байһан капиталис дэлхэйе хоёр дэлхэй — капитализм ба социализм болгон таһалан һалгаагаа, тиигэжэ дэлхэйн социалис системэ байгуулгада эхи табиһан. Имагтал совет арадай, манай партиин революционно тэмсэлэй, зохёон байгуулхы хүсэлэл ородолгын дүй дүршэл дээрэ социалис революци ба пролетариадай диктатура тухай, шэнэ общество байгуулха арга замууд ба жама ёһонууд тухай марксистско-ленинскэ һургаал алишье талаһаа түүхэтэ шалгалта гараһан байна.

Октябриин революци дэлхэйн хүдэлмэришэнэй, демократическа, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ туйлай ехэ нүлөө үзүүлээ. Хүн түрэлтэнэй бүхэдэлхэйн түүхэдэ, тэрэнэй сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ үргэн ниитэ ажалша зоной ухаан бодолдо, үзэл сурталда эрид эгсэ эрьелтэ болоо.

9. В. И. Ленинэй нэрэтэй таһаршагүй холбоотойгоор байгуулагдаһан III Коммунис Интернационал хадаа I Интернационалай революционно алдарта заншалнуудые халан абагша, үргэлжэлүүлэгшэ байһан. Коминтернэй байгуулагдаһан үедэ олохон коммунис партинууд үшөө һаял бии боложо байгаа. Тэрэнэй элитэ ехэ аша габьяань юуб гэхэдэ, марксизм-ленинизмын туг доро элдэб оронуудай хүдэлмэришэн ангиин түрүү, эгээл революционно хүсэнүүдые нягтаар жагсаагаа юм. Коминтерн үнэхөөрөөл бүхэдэлхэйн организаци байһан: уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түүхэдэ анха түрүүшынхеэ тэрэнэй ажал ябуулга Европо ба Америкын газар дайдаһаа гаража, Ази, Африкада дэлгэрээ бшуу. Коминтерн хадаа шэнэ түүхэтэ эрхэ байдалда хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй олохон шухала теоретическэ асуудалнуудые зохёон табяа, хүн зоной дунда коммунизмын үзэл суртал дэлгэрүүлхэдэ горитойгоор туһалаа, хэдэн олон хүдэлмэришэн толгойлогшодые, сухаришагүй марксист-ленинецүүдые хүмүүжүүлээ. В. И. Ленинэй хүтэлбэри доро Коминтерн марксистнуудай эбсэшэгүй тэмсэлые хоёр фронтдо — баруунай оппортунизмтай, «зүүнэй» жэжэ буржуазна революционностьтой саашань үргэлжэлүүлээ. Энэ тэмсэлэй үедэ оппортунизмһаа хахасаһан коммунис партинууд байгуулагдаһан, бэхижэһэн юм.

Марксизмын революционно уг удхада үнэн сэхэ байха гээшэ реформистска хүдэлмэришэнэй Социалис Интернационалһаа ба тэрээндэ дүтэрхы профсоюзуудай Амстердамай Интернационалһаа эрид ондоо байһан Коминтернэй гол илгаань болоно.

В. И. Ленинэй наһа бараһанай һүүлээр Коминтернэй ажал ябуулга горитой дутагдалнуудтай, заримдаа сектанска ёһоной алдуунуудтайшье байһан. Сталинда һүгэдэн шүтэлгэншье муу нүлөө үзүүлдэг һэн. Зүгөөр эдэ алдуу эндүүнүүд, һулашаг байһан ушар социализм ба эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ уласхоорондын пролетариадай хүсэ элсүүлхэ хэрэгтэ Коминтернэй харуулһан түүхэтэ аша габьяае яашье багадханагүй. Замби дээрэ дэлхэйн хоёрдохи дайнай хара үүлэнэй бөөгнэрэн сугларжа эхилхэдэ Коминтерн өөрынгөө VII Конгресс дээрэ (1935 он) фашизмда, дайнда эсэргүү хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй аша үрэ ехэтэй тактика тодорхойлһон, демократическа, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдые нягтаар жагсааха нүлөө ехэтэй программа зохёоһон юм. VII конгрессэй шиидхэбэринүүдтэ түшэглэн, коммунис партинууд нэгэдэмэл пролетарска фронт байгуулхын түлөө, фашизмда эсэргүү арадай нэгэдэмэл фронт байгуулхын түлөө, колониальна ба дулдыданги оронуудай арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе бүри ехээр дэмжэхын түлөө гэһэн хүдэлөө үүсхэгшэд байгаа һэн. Эфиопиин, Испаниин, Хитадай, Австриин, Албаниин, Чехословакиин арадуудта эсэргүү империалис ээзэрхэг түримхэй доботолготой тэмсэхэ үедэ Коминтернэй хараа шугам эли тодоор харагдаа бэлэй.

Дэлхэйн хоёрдохи дай тохёолдуулһанай түлөө түүхын харюусалгые империалис бүлэгүүдтэй хамта баруунай тэдэл социалис удамаршад, тэндэхи арадуудта үхэлтэ аюулай тохёолдоод байхада, коммунистнуудтай хамта ябажа тэмсэхэһээ арсагшад, мүн фашизмда ба дайнда эсэргүү ябуулга хэхээр нэгэдэн жагсахые уряалһан коммунистнуудай дурадхалые буруушаагшад даалсана Коммунистнууд тушаа хэлэбэл, эдэнэр лэ фашизмда, тэрэнэй хархис муухай үзэл сурталда эсэргүү, германска, японско ба итальянска империализмын эзэмдэн булимтарха политикада эсэргүү арад түмэнэй тэмсэл эмхидхэһэн, зоригжуулһан, ударидаһан байгаа. Коммунистнууд англи, француз ба американска империализмын фашис түримхэйшүүлэй ябуулгые дэмжэн дэбэргэгшэ политикые элишэлэн сохидог байһан.

Түрүүшын зэргэдэнь Советскэ Союзай коммунистнуудай жагсан дабшаһан коммунистнуудай агуухэ армиин олон миллион хүбүүд, басагад фашис дээрмэшэдтэй шэн зоригтойгоор дайлалдан, илалта туйлаа бэлэй. Бэеэ дааһан байдалай, демократиин, эб найрамдалай болон арадуудай хани барисаанай, социализмын агуухэ ёһо заршамуудай үндэһөөр ажабайдалаа зохёон байгуулха арга боломжо ерээдүйн үетэндэ олгожо үгэхын тула хэдэн зуугаад мянган коммунистнууд байлдаанай газарта, фашис түрмэ хяндангууд дотор ами наһаяа алдаһан байна.

Коммунис Интернационал 1943 ондо, хабаатай партинуудай хамтын зүбшөөлөөр, өөрыгөө тараабабди гэжэ мэдүүлһэниинь элитэ. Коммунис Интернационал тэрэ үеэр түүхэтэ үүргээ дүүргэһэн байгаа. Тэрэнэй хүтэлбэри доро хэдэн арбаад коммунис партинууд бүрилдэһэн, урган хүгжэһэн, бэежэн бэхижэһэн, марксистско-ленинскэ үзэлөөр хатуужаһан юм. Гэхэтэй хамта эдэнэй ажалаа ябуулха арга боломжынь олон ондоо байһан ушар, дэлхэйн дайнай оршон байдал эдэ партинуудые нэгэ центрһээ хүтэлбэрилхэ хэрэгтые тон орёо болгоо бэлэй.

Удаадахи жэлнүүдтэ бүхы дэлхэй дээрэхи коммунис хүдэлөөн буурахагүйһөө гадна, харин бүри ехэ хүндэтэй, олониитын шэнжэтэй болоо һэн. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр түүхэтэ хубилалтануудай болоһон ушар байдалда уласхоорондын коммунис хүдэлөөн партинуудай хоорондын харилсаа х… ной, дүй дүршэлөө абалсалгын олон шэнэ формонуудые … хойлһон: хоёр талын, олон талын ба региональна уулзалг… ба зүблөөнүүдые хэдэг болоһон, тэрэшэлэн дэлхэйн хүгжэ… шухала шухала асуудалнуудые хамтаараа зүбшэн хэлс… марксистско-ленинскэ партинуудай хамтын хараа шугам то… хойлон зохёодог коммунистнуудай уласхоорондын хура… нууд мэтын шухала формо бии болоһон байгаа.

10. Дэлхэйн хоёрдохи дайнда фашизмын бута сохигд… хэдэ хэдэн оронуудта социалис революцинуудай илаһа… рэһээ, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүсэн түгэс … жэлтэ туйлаһанһаа, хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй дэ… бадарһанһаа уламжалан дэлхэйдэхи оршон байдал үндэһ… хубилаа. Социализм ганса ороной оршомһоо гаража, дэлх… хүсэн түгэлдэр ёһо гурим болоо — мүнөө үе сагтахи об… вын хурдан түргэн хүгжэлтын гол дүн иимэ байна. Колони… на ёһо гуримай һандаран һалаһаниинь өөрынгөө түүхэтэ … шанарай талаар дэлхэйн хүгжэлтын хоёрдохи зэргын үрэ… болоно.

Эдэ бүгэдэһөө уламжалан, капитализмын саашадаа … ехээр һуларха, тэрэнэй юрэнхы кризисэй улам һүжэрэн … садаха ябадал тохёолдоо. Тиигээд уласхоорондын байдал… хубилалтануудые хараада абажа, марксистско-ленинскэ … риие саашадань хүгжөөхэ, революционно тэмсэлэй дүй … шэлые согсолхо, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй стратеги бо… тактикые тодорхойлон зохёохо шухала болоһон байна.

1957, 1960 онуудта зарлагдаһан коммунис болон хүд… мэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй зүблөөн дээрэ п… раммна документнүүд болохо Деклараци ба Мэдүүлгэ хам… хүсөөр зохёогдоод, хүгжэжэ байгаа марксизм-ленинизмын … раа бодолой үндэһөөр мүнөө сагай маша шухала асуудал… та харюу үгтэһэн, дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй х… лөөнэй жэнхэни хараа шугам, стратеги болон тактика то… хойлогдоһон юм. Ахадүү партинуудай бултанайнь мэдэр… ёһоор — эдэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ КПСС-э… съезд ехэ үүргэ дүүргэһэн байна. Энэ съезд марксизм-лени… мын теориие түшэг болгожо, тэрэниие улам баяжуулан, до… дын ба уласхоорондын хүгжэлтын үндэһэн шухала хэлэ … асуудалнуудые шэнээр табижа, шиидхэһэн байха. «КПСС… XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд КПСС-тэ, СССР-тэхи … мунис байгуулалтада асари ехэ удха шанартай байхаһаа га… мүн уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэхи шэнэ шатын … табиһан, марксизм-ленинизмын һургаалай үндэһөөр тэрэ… саашадаа хүгжэлгэдэ туһа хүргэһэн байна» гэжэ комму… партинуудай 1960 оной Мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

КПСС-эй Программа соо, партиин XXII съездын шиидхэ… ринүүд дотор коммунизм байгуулгын үндэһэн асуудал… дэлхэйн хүдэлмэришэнэй ба национально-сүлөөрэлгын хү… лөөнэй шухала зорилгонууд тодорхойлогдон согсологдонхо… КПСС-эй Программа социализм болон коммунизмын түлөө т… сэлэй дүй дүршэлые хамталан дүнлэжэ, социализмһаа ком… низмда оролгын тодорхой замуудые марксизм-ленинизмын түү… дэ түрүүшынхеэ дэлгэрэнгыгээр тодорхойлон тайлбарил… байна. КПСС-эй Программа дотор тододхогдоһон заабари… аха дүү марксистско-ленинскэ партинуудай зүгһөө үргэ… дэмжэгдээ.

Бүхы марксистско-ленинскэ партинууд революционно … риие гүнзэгырүүлэн хүгжөөлгэдэ хубитаяа оруулна. Соци… оронуудай коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинууд со… лизм байгуулгын талаар ехэ, түгэс дүй дүршэлтэй болоо, т… нэй байдалда тон тааруугаар социалис экономико байгуу… арга зам, индустриализациин, хүдөө ажахые социалис ёһ… шэнэдхэн хүгжөөлгын онол аргануудые, гүрэнэй байгуулам… социалис соёл хүгжөөлгын формонуудые тодорхойлон зохёо… Хүгжэнги капиталис оронуудай коммунис болон хүдэлмэриш… партинууд коммунистнуудые тойруулан үргэн олон а… шадые нэгэдхэхын түлөө, монополинуудта эсэргүү фронт … хидхэн байгуулхын түлөө, арад түмэнэй революционно ябу… гын бата нэгэдэлтэй байхын түлөө тэмсэлэй ехэ дүй дүрш… тэй болонхой. Һая тогтоһон национальна гүрэнүүдэй комму… ба хүдэлмэришэнэй партинууд үнэхөөрөө национальна … даанхай байхын түлөө, колониализмһаа, шэнэ түхэлэй ко… ниализмһаа сүлөөрхын түлөө, национальна экономико … гуулхын түлөө, оронуудайнгаа бүхы демократическа хүсэн… дые нэгэдхэхын түлөө, капиталис бэшэ замаар хүгжэхэ х… тээ илалта туйлахын түлөө тэмсэлэй дүй дүршэлөөр бая… лоо.

Марксистско-ленинскэ партинууд дэлхэйн коммунис хү… лөөнэй жэнхэни хараа шугамые тодорхойлхо, бэелүүлхэд… дэлхэйн хүгжэлтын мүнөө үеын онсо өөрэ талые хараада а… жа, бодото дээрэ хубилһан байдалтай стратеги ба тактик… зохилдуулна.

Мүнөө сагай коммунис хүдэлөөн революционно теори… I Интернационалай гол ёһо заршамуудые улам гүнзэгырүү… хүгжөөжэ, Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй хэрэ… тэрэнэй революционно гол ёһо заршамууд болон уг заншал… дые бодото дээрэнь халан абаад, саашадань үргэлжэлүү… байна.

Мүнөө үеын революционно агуухэ хүсэнүүд

Пролетарска интернационализмын ёһо гуримуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ байгаа уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй түүхэтэ илалтанууд дэлхэйн хүгжэлтын шанараараа шэнэ эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулгада шиидхэхы үүргэ дүүргээ, тиихэдэнь дэлхэйн социалис байгуулалта, мүн империализмда эсэргүүсэн, обществые социалис ёһоор хубилгахын түлөө тэмсэгшэ хүсэнүүд энэ хүгжэлтын гол удхань, гол шэтлэлынь, гол онсо илгаань болонхой.

11. Россида Агуухэ Октябриин социалис революциин илахатай, пролетариадай диктатурын тогтохотой дашарамдан дэлхэй дээрэ түрүүшын социалис общество байгуулха гэһэн удхаараа, орёо оньһон талаараа үзэгдөөгүй зорилго манай ороной хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай урда тобойжо гараһан байна.

Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арад хадаа социализм байгуулгын үзэгдөө дуулдаагүй замаар хэнһээшье түрүүн зориһон юм. Түүхэдэ үзэгдөөгүй энэ баатар тэмсэл хадаа туйлай ехэ хүсэ шадал гаргахые эрилтэ хэһэн байгаа. Шэнэ общество байгуулха талаар бодото үльгэр жэшээ хараагүй байһан аад, социализмын аша хэрэгүүдтэ ехэ хохидол үзүүлээ, олохон дутуу дунветскэ Союз томо томо амжалтанууд болон илалтануудые туйлаһандаа баясахаһаа гадна, мүн уршагта ябадалнуудай, алдуу эндүүнүүдэй гашуудалнуудыешье үзэһэн байна.

Социализм байгуулгын үедэ манай партиин, манай ороной үзэһэн олохон бэрхэшээлнүүд Сталинда һүгэдэн шүтэлгэтэй холбоотой байһан юм. Ганса нэгэн хүндэ һүгэдэн шүтэлгэ хадаа социализмын аша хэрэгүүдтэ ехэ хохидол үзүүлээ, олохон дутуу дундануудые тохёолдуулаа. Тиигэбэшье һаань, Советскэ Союзай ажалшад тэрэшье үедэ гайхамшагта амжалтануудые туйлаһан байна. XX съезд дээрэ КПСС хадаа социализмын удхада, марксизм-ленинизмда харша, ганса нэгэн хүндэ шүтэлгые эрид шууд буруушаагаа. Партийна, гүрэнэй болон ниитын ажабайдалда ленинскэ гол ёһонууд болон гуримуудые һэргээгээ, хүгжөөгөө, социализм байгуулгые түгэсхөөд, коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулжа захалһан арадай зохёон байгуулагша хүсэнүүдтэ үргэн дэлгэр арга боломжо нээжэ үгөө.

СССР-тэ социализмын хүсэд дүүрэнээр эсэслэн илаһан ушар хадаа ленинскэ партиин, совет арадай ажал ябуулгын гол үрэ дүн мүн.

Энэ илалтын бүхэ дэлхэйн-түүхэтэ удха шанар юуб гэхэдэ:

— Политическэ талаар удхаараа шэнэ ёһоной гүрэн — социалис гүрэн түрүүшынхеэ байгуулагдан батажаа, дээдэ ёһоной демократи — социалис демократи батажаа;

— Экономическа талаар капиталис мүлжэлтын үндэһэ һуури бологшо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдтэ эзэгэй үмсэ түрүүшынхеэ усадхагдаа; ниитын зөөри хадаа хубаарилтагүй бүрин булиһан зөөри болонхой; орон дотор социализмын материальна үндэһэ һууринь байгуулагдаа, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха арга нүхэсэлнүүд хангагданхай; совет арадай энхэ тэниглэн байдал үндэһөөрөө һайжараа;

— социальна талаар ажалшадай хэтын хэтэдэ хүсэжэ ябаһан һанал хүсэлэнгүүд түрүүшынхеэ бэелүүлэгдээ — хүниие хүнэй дарлаха али бүхы арганууд усадхагдаа, бэе бэедээ харша ангинуудгүй общество байгуулагдаа, ажалшадай социальна эрхэнүүд хангагдаа;

— үзэл сурталай талаар марксизм-ленинизм хадаа совет арадай үзэл суртал болонхой, шанарайнгаа талаар шэнэ социалис ухаан мэдэрэл, ёһо заншал бии болонхой, социалис соёл культура байгуулагдаа.

Советскэ Союз дотор национальна асуудалые шиидхэлгэ туйлай ехэ удха шанартай байгаа. Социализм хадаа национальна дарлалтын али бүхы формануудые усадхахын тулада арга бо… жонуудые нээжэ үгэнэ, элдэб яһатанай харилсан туһалалс… аха дүүгэй хани барисаатай байхыень хангаха, нациинуу… дотороо һалбаран мандахыень туйлажа шадаха гансахан х… ниинь хүдэлмэришэн анги мүн гэжэ манай ороной үльгэр жэ… дээрэ бодотоор баримталагдаа.

Социализмын хүсэд дүүрэнээр, эсэслэн илаһан ябадал х… коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулгада Советскэ Сою… орохо хэрэг хангаа. Коммунис общество байгуулга хадаа ком… низмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, н… тын коммунис харилсаануудые хүгжөөхэ, шэнэ хүниие хүм… жүүлхэ гэжэ партиин Программа дотор дэбжүүлэгдэһэн нэгэ … та холбоотой зорилгонуудые бэелүүлхээр хараална. КПСС өөр… гөө хамаг бүхы хүсэ шадалые, эршэ зоригые марксистнууд-ле… нецүүдэй эсэсэй уг зорилго бэелүүлгэдэ — коммунизм байгуул… хандуулна.

Социалис байгуулалтын үеынхидэл шэнгеэр, коммунизм үр… далайсатайгаар байгуулгын үедэ хүдэлмэришэн анги — сове… обществын үлэмжэ түрүү, эгээл эмхи ехэтэй анги удари… үүргэеэ дүүргэжэ байһан зандаа.

СССР-тэ коммунизм байгуулгын программа хадаа совет ар… ехэ элсүүлхы үүргэтэй байхаһаа гадна, тэрэшэлэн мүнөө … бүхы революционно хүсэнүүдтэ тиимэ үүргэтэй. Энэ програм… хэрэг дээрэнь бэелүүлгэ хадаа бүхы дэлхэйн ажалшадта эл… юу харуулнаб гэхэдэ, коммунизм хэтэ заяанай һанал бодол … һанаа бүмбэрсэг дэлхэйн зурганай нэгэ хуби дээрэ байгуулагд… байһан общество болоо, бусад оронуудай арадуудта бодото х… жэшээ болоо.

СССР-тэ коммунис байгуулалта, социалис байгуулалтын бу… оронуудта социализм байгуулга — энэ хадаа научна коммуни… ёһо гуримуудай үндэһөөр обществые шэнэдхэн хубилгаха га… нэгэ удхатай үйлэ хэрэг гээшэ.

12. Социализмын дэлхэйн байгуулалтын бии болоһон ушар ула… хоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гол шухала туйла… марксизм-ленинизмын туйлай ехэ илалта ха юм. «Бүхы дэлх… политикада шиидхэхы нүлөө үзүүлхээр» хүсэн болон социа… мын хүгжэхэ байһан тухай Ленинэй сэсэн мэргэнээр уридша… мэдэжэ хэлэһэн үгэнь бэелжэ байна бшуу (том 41, хууд… 165).

Дэлхэйн социальна хоёр байгуулалтын — социалис болон ка… талис байгуулалтануудай экономическа мүрысөөн ба политич… тэмсэл хадаа мүнөө үеын дэлхэйн хүгжэлтын үндэһэн голынь бо… лоно. Энэ тэмсэл соо социализм хадаа капитализмын һуури… дые хойно хойноһоонь дайшалан абана. Хүн түрэлтэнэй … ябуулгын дайшалхы һалбарида — материальна үйлэдбэриин һал… рида социализм капитализмые гайтайханаар түриһэн байна. Ула… хоорондын политикын талаар социализм хадаа империализм… ээзэрхэг түримхэй һэдэлгэнүүдые нэгэнтэ бэшэ таһалдуулаа, … хэйн шэнэ дайнай һүжэрэлтые болюулаа, контрреволюци нэб… рүүлхэ гэһэн империалис һэдэлгэнүүдтэ һаалта хээ. Социал… капитализм хоёрой хоорондохи тэмсэл уласхоорондын бүхы … байдалда — дэлхэйн экономикодо, политикада, үзэл сурталда … тэрэнхэй.

Ленинэй уридшалан хараһанай ёһоор, социалис оронууд … хэйн революцида, уласхоорондын хүгжэлтэдэ өөһэдынгөө нүл… ажахынгаа амжалтануудаар үзүүлнэ. Капитализмые усадха… түлөө гү, али национальна дарлалтаһаа бэеэ сүлөөлхын тү… тэмсэжэ байһан бүхы арадууд хадаа Советскэ Союз дотор ком… низм байгуулгын программын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхые…

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

НЭГЭДЭХИ ИНТЕРНАЦИОНАЛАЙ ЗУУН ЖЭЛЭЙ ОЙ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи, 2-дохи нюурта)

...е байгуулалтын оронуудта социализм байгуулгын дүр-ышэнь үнэн дүрхэнһөө хүсэнэ. Социализм болон комму-стүүгэ хадаа уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй, -льно-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй үндэһэ һуурнь байгааша социалис байгуулгые бүхэжүүлнэ. В. И. Ленинэй хэлээ-аа общество байгуулагшадай үльгэр жэшээгэй хүсэниинь -ралтэнэй түрүү ёһоор хүгжэлгын шухала нүхэсэл болон-ализмын улам бүри бүхэжэжэ байгаа дэлхэйн байгуу-тушэлгөөгүй һаа, хилын саада тээхи хүдэлмэришэн ан-аа, демократическа болон национально-сүлөөрэлгын хү-нима ехэ амжалтануудые туйлахагүй, иимэ ургэн да-болохогүй байгаа бшуу.

-лизмда хахасажа байһан оронуудай хоорондоо тон -ообо барисаатай байха, империализмда эсэргүү хамтын-дэшье, социализм болон коммунизм байгуулгадашье хү-хүсэ нэгэдхэхэ шухала байһыень ажабайдал лаблан тодо- Социализмын интернациональна хүсэн болохотой хамта хоорон хүушарһан жэжэ буржуазно-националь-ы болонуудай тэмсэхэ гэашэ эгээл түрүүшын ээлжээндэ гэжэ В. И. Ленин сэсэн хёрхоор уридшалан һа-һан (том 41, хуудаһан 165).

-йин социалис байгуулалтын бии болоһон ушар хадаа ур-үлмэришэнэй хүдэлөөнэй элдэб олон отрядуудай хоорон-саануудай заншал байһан интернационализмын ёһо -үүлгэгдэжэ байна. Социалис гүрэнүүдэй хоорондохи харил-шагта далэргүүлхэ эрилтэ хэнэ. Эдэ ёһо гуримууд уламжа-шуу сахаар бэлүүлэгдэхэ ээрэгтэйшье байгаа һаань, харилсаанууд хадаа имагтал дүүран тэгшэ эрхэтэй территориингоо бүрин бүтэн байха, гүрэнэйнгөө бэеэ даан-далтай ба бүрин эрхэтэй байха, бэе бэенэйнгээ дотоо-ээрэгтэ хамааралсахагүй ябадалые хүндэлэлсэхэ ёһо гуриму-хизаарлаха хэрэггүй. Эдэ харилсаанууд хадаа тэрэшэлэн -с гүрэнүүд аха дүү ёһоор бэе бэедэ туһалалсаха, нягта -ирсаатай байха гэһэн табисууртай.

-интоо хүсэ шадал бэхижүүлхэдэа, хүгжөөхэдөө, комму-айгуулхада, дарлагшадта эсэргүү тэмсэл хахаеэ бодохон -а талаар аха дүүнэртэ али бүхы туһа хүргэнэбди, тии-бэдынгээ интернациональна уялга дүүргэнэбди гэжэ со-гдэ харана. Советскэ Союзай хүсэ шадал хадаа социалис -та эсэргүү, колониальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн оронуу-ы империалис аазрхэг түримхэй ябуулгануудые зам -аалхаһан дай һүжэрөөхэ зам дээрэнь һаалта хэдэг гол хаал- Советскэ Союзай адабхитэйгээр, эрид шууд ябуулгануудые -н сэргэлгэнгээ аазрхэг түримхэй ябуулгануудые болюул-империалистнуудые нэгэнтэ бэшэ баадхаһан байна.

-скэ Союз, мүн бусад социалис оронууд хадаа национально-лгын хүдэлөөндэ али болохо туһалама үзүүлдэг. им-мэ, колониализм болон неоколониализмда эсэргүү ара-тэмсэлые эбдэхитэйгээр, хэлбэришагүйгөөр дэмжэдэг бай-имар хадаа хэдэ хэдэн оронуудай бэеэ хамгаалгын хүсэ -ы бэхижүүлэгдэнь, тэдэнэй национальна экономикые, соёл -йл хүгжөөлгэдэнь, кадрнуудые бэлдэлгэдэнь туһална. -дабаадалгатайгаар, туһаламжаар эдэ оронуудта 500 га-иленна болон бусад барилганууд баригдаа, мүн баригда-анна. Европын бусад социалис оронууд хабаадалгатай-400 гаран барилганууд бэелүүлэгдэжэ байна.

-ализм болон коммунизм байгуулга, социалис оронуудай хадаа бэхижэлгэ хадаа революционно болон сүлөөрэл-дэлөөндэ туһа хүргэхэ, дэмжэлгэ үзүүлхэ тэдэнэй арга -нэнь ургадхана. Тиимэһээ социалис оронуудай коммунис хүдэлмэришэн партинууд хадаа социалис экономикоёо хүсэтэй хүгжөөлгые интернациональна гол уялга -ы тухай анхарал оролдолго гаргаха гэашые өөһэдынгөө -иональна уялга, дэлхэйн революционно дабшалтын өөһэдынгөө оруулалта гэжэ тооолно.

I Интернационалай ябуулга хэжэ байха жэлнүүдтэ хүдэл-ан анги хаа хаанагүй эрхэгүй, дарлагданхай байгаа. Зуун тэрэ хадаа туйлай ехэ хүсэн болотороо ургаад, мүнөө со- болон коммунизмын түлөө арадуудай тэмсэлдэ, дэлхэйн -ционно хүгжэлтэдэ ударидахы үүргэеэ дүүргэжэ байна.

-ализмын оронуудта хүдэлмэришэн анги хадаа шэнэ обще-айгуулхын түлөө арадуудай тэмсэлые толгойлон ябана. Ка- оронуудта хүдэлмэришэн анги хадаа, али бүхы мүлжэлгэ-ргүү, империализмда эсэргүү, эб найрамдалай, демократи-лизмын түлөө түрүү тэмсэлшэ байһанаа харуулна. Хү-шэн анги хадаа арадуудай национальна талаараа бэеэ -ай байхын түлөө, колониализмын бузар муухай байгуулал-сэд дүүрэнээр усадхахын түлөө эгээл шууд сэхэ тэмсэлшэ гэашэ. Уласхоорондын хүдэлмэришэн анги хадаа империа-удай дайн сэрэгэй һэдэлгэнүүдтэ эсэргүүсэн, эб найрамда-түлөө хүн түрэлтэнэй тэмсэлэйнь шухалын шухала хүсэн бо-

-л түрүү экономическа, политическэ болон үзэл сурталай байгааша анги һэн туладаа, коммунис үндэһэ һуури дээрэ -е үндэһөөрнь хубилгаха гэһэн удхаар түгэлдэр, ёһотой теоритой, эрдэм ухаанай ёһоор найруулагдаһан социалис -циин стратеги болон тактикатай, мүнөө үеын обществын ганса анги һэн туладаа хүдэлмэришэн анги мүнөө үе са-түрүү зэргэдэ дабшаһаар.

-дэлмэришэн анги социалис революциие амгалан бэшэшье, -шье замаар бэелүүлжэ шадаха юм гэһэн заабари К. -с, Ф. Энгельс үгэһэн юм.

-бэл хадаа политическэ хүдэлөөнүүдэй тодорхой формые -алан заажа үгэнэгүй,—гэжэ К. Маркс заагаа һэн;—эблэл имагтал эдэ хүдэлөөнүүдэй нэгэ уг зорилгодо хандуулаг-ай байхыень эринэ... Уг зорилгоёо имагта түргэн ба үнэн за- амгалан тайбан агитациин ашаар бэелүүлжэ боломоор га-восстани хэхэ гээшэ тэнэг ябадал ха юм» (том 17, хууда-635). Тиигэхэ мүртөө, зэбсэгтэ восстаниин теориие зохёо-марксизм-ленинизмдэ үндэһэ һуури табигшад хадаа тэмсэлэй -ментска аргануудые хэрэглэмээр арга боломжые буруушаа-бэшэ, харин тад һөөргэ, хүдэлмэришэн ангида тэдэнэй шуха-удха шанартай байһыень тэмдэглэдэг һэн. «Парламент дотор -мэришэдтэй байха гээшэ удхаар бага хэрэг гэжэ һанажа бо-гүй,—гэжэ К. Маркс хэлээ һэн.—Правительствануудай бидэн-шаар хандана; бидэндэ ямар зэбсэгүүд бииб, тэдэ бүхы -үүдээрээ тэдээндэ харюу үгэхэ шухала. Парламентда һунгаг-ан хүдэлмэришэн бүхэн хадаа правительствануудай илагдаһан -р гээшэ, зүгөөр ёһотой хүнүүдые һунгаха хэрэгтэй» (том 17, хуудаһан 647). Тиигэхэ мүртөө, парламентһаа гадуур тон үргэн -ын тэмсэлтэй зохилдуулан ябуулагдаһан сагтаал, хүдэлмэри-ангиин парламентска тэмсэл амжалта туйлаха юм гэжэ науч-коммунизмда үндэһэ һуури табигшад тэмдэглэдэг байгаа.

Тэмсэлэй али бүхы аргануудые — амгалан ба амгалан бэшэ, -ментска ба парламентска бэшэ аргануудые хүдэлмэришэн шудалхаар марксистско-ленинскэ партинууд ябуулга хэ-тэмсэлэй аргануудые тон түргөөр, гэнтэ хубилгахаар бэлэн -ыень хүдэлмэришэн ангиие һургана.

Мүнөө үеын оршон байдалые элирхэйлэн, дэлхэй дээрэхи хүсэ-ай шэнэ ёһоор хубааралта хадаа парламентые ажалша арад-аба хэхэ зэбсэг болгоһон бэеэрээ, граждан дай хэнгүйгөөр -ай засагые дайшалан абахын тулада, үйлэдбэриин гол хэрэг-үүдэй арадай гарта орохыень хангахын тулада хэдэ хэдэн ка-лис оронуудай хүдэлмэришэн ангиин арга боломжонуудые -эд ехээр үргэдхэнэ. Тиигэхэ мүртөө мүлжэгшэ ангинуудай -өө арадта хүсэрхэлгэ гаргажа байһан эрхэ байдалда баһа он-арга боломжын—социализмда амгалан бэшэ аргаар дамжан -о болохо арга боломжын бии байһыень хараада абалсаха шу-. Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй документнүүд дотор -глагдаһанай ёһоор, туд туд орон бүхэн дотор социализмда -ан орохо али нэгэн аргын бодотооро бии болоһониинь түү-тодорхой эрхэ нүхэсэлнүүдээр элишэлэгдэнэ.

14. Демократиин түлөө тэмсэл хадаа социализмын түлөө тэм-ай үндэһэн хубинь мүн гэжэ марксизм-ленинизм һургана. Де-кратиин түлөө — социальна эрхэнүүд болон ажалшадай эрхэ -эй түлөө тэмсэл хадаа революцида «урбаһан хэрэг», «бур-гүй үгэсэһэн» ушар мүн гэжэ I Интернационал доторхи -» оппортунистнууд баримталан хэлэдэг байһан юм. Энэ ха- «оршожо байгааша гуримые мэдэрһэндэл аб адли хэрэг мүн» -лтаг барьяад, демократиин түлөө тэмсэлһээ «бэеэ барихые» -ог энэ мэтын «революционернүүдые» наада бариха зуураа, Энгельс иигэжэ хэлээ һэн: «Харин оршожо байгааша гуримай -дэ олгоһон зэбсэгүүдые тэрэ гуримда эсэргүүсэн тэмсэхын -эглэбэл, энэ хадаа тэрэниие мэдэрһэн ушар гээшэ -» «Политическэ эрхэ сүлөө, суглаанууд болон союзуудай эр-, хэблэлэй эрхэ—манай зэбсэг энэ гээшэ; хэрбээ манай энэ -ые буляахаяа һанажа байгаа һаань, бидэнэр хармаандаа га-, политикаһаа арсажа байха гээшэ аалди? Ямаршье поли-ческэ ябуулга хадаа оршожо байгааша гуримые мэдэрһэнтэй али юумэ гээшэ гээд хэлсэнэ. Теэд энэ гурим хадаа өөртэнь -гүү тэмсэл хэхын тулада манай гарта зэбсэгүүдые үгөө юм -, тэрэ зэбсэгүүдые хэрэглэхэ гээшэ оршожо байһан гуримые -ан ябадал бэшэ бшуу» (том 17, хуудаһан 417, 422).

Ямар эрхэ байдалда: хархис доботолгын гү, али ямар нэгэн политическэ эрхэ сүлөөтэй байдалда, монополинуудай ээрхэн зонхилжо байһан гү, али эрхынь хизаарлагдаһан байдалда, национальна дарлалтын гү, али бэеэ даанхай байдалай эрхэ нүхэсэлдэ ангиин тэмсэлые хэжэ байнаб, энэнь хүдэлмэришэн ангида хамаагүй хэрэг бэшэ. Эгээл тиимэ дээрэһээ коммунис партинууд хадаа монополинуудай ээрхэлгэдэ эсэргүүсэн, демократиин түлөө, политическэ эрхэ сүлөө болон национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэнэ.

Мүнөө үедэ ямар оршон байдал тохёолдоод байнаб гэхэдэ, тодорхой эрхэ байдалда капиталис оронуудай хүдэлмэришэн анги хадаа юрын хубилалтануудһаа саашадаа гараашьегүй һаань, социализмын түлөө саашанхи тэмсэлээ хүгжөөхэдэнь, хүдэлмэришэн ангида тон шухала удха шанартай хэмжээнүүдые бэелүүлхыень буржуазие баадхажа шадамаар аргатай. Хүдэлмэришэн анги өөрынгөө гол сохилтые капиталис монополинуудта эсэргүүгээр зорюулна. Тиигээд обществын гол ехэ хүсэнүүд хадаа монополинуудай бүгэдые эээмдэгшэ засагые усадхаха тон ехэ хүсэлэнтэй байһан туладань, финансова капиталда эсэргүүсэн тэмсэгшэ бүхы хүдэлөөнүүдые монополинуудта эсэргүү хүсэн түгэлдэр нэгэ хүдэлөөн болгон нэгэдүүлхэ арга боломжо бии болоно.

Ниитэ демократическа тэмсэл хадаа социалис революциие холодхоно бэшэ, харин дүтэ болгоно. Демократическа хүдэлөөнэй гүнзэгы удхатай, үндэһэ ехэтэй байха тума олониитын политическэ ухаан бодолынь улам бүри дээшээ болоно, тиигээд социализм хадаа бодото эрхэ сүлөө тээшэ, национальна бэеэ даанхай байдал, эб найрамдал, демократи болон баян дэлгэр байдал тээшэ зам нээжэ үгэнэ гэжэ тэдээндэ улам бүри ойлгосотой болоно.

15. Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн хадаа дэлхэйн революционно хүгжэлтын гол шухала хубинь болоно. К. Маркс ба Ф. Энгельс, I Интернационал хадаа национальна дарлалтада тэсэшэгүйгөөр хандадаг байхаар хүдэлмэришэн ангиие хүмүүжүүлһэн

«Нэгэдэхи Интернационалые байгуулга. 1864 оной сентябриин 28-да Сент-Мартинс-Холл соо (Лондон) болоһон митинг» гэжэ уран зурааша О. Верейскиин зураг. (АПН).

байна. Арадуудай национальна эрхэ сүлөөтэй болохын түлөө тэмсэлые дэмжэхэ гээшэ хүдэлмэришэдэй дайшалхы уялгань мүн гэжэ тэдэнэр тоолодог байгаа, социалис уг зорилго хадаа хүниие дарлаһан али бүхы дарлалтада, социальнашье, национальнашье дарлалтада харша юм, дарлагдаһан нациинуудые сүлөөлхэ гээшэ империалис гүрэнүүдэй пролетариадай бэеэ сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй гол хубинь гээшэ гэжэ тэдэнэр тэмдэглэдэг байгаа. Поляк арадай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ Маркс ба Энгельс туйлай ехэ удха шанар олгодог байһан юм. Ирландида арадай сүлөөрэлгын тэмсэлдэ I Интернационалай хандалгые сэгнэхэдээ, энэ хадаа «национальна хүдэлөөнүүдтэ дарлагша нациинуудай пролетариадай хайшан гэжэ хандаха ёһотой байһанай» агууехэ үльгэр жэшээ гэжэ В. И. Ленин нэрлэһэн байна. (том. 25, хуудаһан 307). Тэрэ үедэ Азиин оронуудта боложо байһан олониитэ зоной революционно доботолгонуудай удха шанарые К. Маркс, Ф. Энгельс үндэрөөр сэгнэһэн юм. Тэдэнэр хадаа Европын оронуудай революционно пролетариадай союзнигууд боложо шадахаар, ерээдүйн сүлөөрэлгын агууехэ хүдэлөөнүүдэй һүлдэ тэмдэг мүн гээшэ гэжэ тус доботолгонуудые хараһан байна.

Национальна асуудалаар К. Маркс ба Ф. Энгельсэй үзэл бодолнуудые империализмын үедэ В. И. Ленин хүгжөөгөө. Хүгжэнги капиталис оронуудай пролетариадай социализмын түлөө ангиин тэмсэл, мүн колонинуудай арадуудай национально-сүлөөрэлгын тэмсэл хадаа империализмда эсэргүү ниитэ тэмсэл болон нэгэдэхэ ёһотой гэжэ Ленин һургагша һэн. «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэжэ К. Маркс ба Ф. Энгельсэй дэбжүүлһэн агууехэ уряада нэмэлтэ болгон, «Бүхы оронуудай пролетаринар болон дарлагдаһан арадууд, нэгэдэгты!» гэжэ дарлагдаһан бүхы арадуудтай дэлхэйн пролетариадай нэгэдэхыень В. И. Ленин уряалһан байна.

Дэлхэйн социализмын хүсэнүүд хадаа дарлагдаһан арадуудай национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй амжалтануудта шиидхэхы ёһоор туһалаа. һүүлэй хорин жэл соо национально-сүлөөрэлгын революцинууд 50 гаран оронуудта колониальна байгуулалтануудые үгы хээ. Энэ хадаа колониальна дарлалтада байһан арадуудай агууехэ шэн габьяа, тэдэнэй эршэ зоригой, баатаршалгын үрэ дүн болоно.

Дэлхэйн бүмбэрсэгэй нилээд ехэ хубидань социализмын батажаагүй байгаа һаань, колониализмын һандаран унахашье аргань үгы байгаа бшуу. Өөрынгөө ээлжээндэ колониальна байгуулалтын һандаран уналга хадаа дэлхэйн бүмбэрсэг дээгүүр социализмын илалта түгэлдэрөөр мандаха хэрэгтэнь туһална. Түүхын оршом дээрэ шэнэ шэнэ арадуудай революционно ёһоор мүндэлэн гаралга хадаа социалис үзэл сурталнуудай, марксизм-ленинизмын һургаалай үзэгдөө дуулдаагүйгөөр ургаха хэрэгтэнь тусгаар таарамжатай зохид эрхэ нүхэсэл байгуулна.

16. Уг зорилгонуудайнгаа түлөө тэмсэхэ зуураа, коммунистнууд хадаа эб найрамдалые зантаарнь сахиха ба бэхижүүлхэ хэрэгтэ түрүү зэргын удха шанар олгоно. Интернационал хадаа дайн сэрэг үүдхэхэ гэһэн буржуазна политикада эсэргүү шэглүүлэн, арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй пролетарска политика бэелүүлһэн байна. Интернационалай конгрессүүд хадаа эб найрамдалай конгрессүүд гээшэ гэжэ К. Маркс зааһан юм (том. 16. хуудаһан 556). Франко-прусска дайн тухай асуудалаар Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэлэй түрүүшын хандалга соо хёрхо хурсаар иигэжэ хэлэгдэһэн юм: «Экономическа талаараа үгытэй ядуу, политическэ талаараа хубхай хооһон хуушанай обществые эсэргүүсэн, шэнэ общество урган бии боложо байна, тэрэнэй уласхоорондын ёһо гуримынь **эб найрамдал** болохо юм, яахадааб гэхэдэ, арад бүхэндэ гансахан лэ засаглагша бии — тэрэнь **ажал**»! (К. Маркс, Ф. Энгельс. Зохёолнууд, хоёрдохи хэблэл, том 17, хуудаһан 5). Эб найрамдалай түлөө тэмсэл хадаа «хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө ниитэ тэмсэлэй» хубинь гээшэ гэжэ I Интернационалай Эмхидхэлэй Манифест соонь тунхаглагдаһан байна (К. Маркс, Ф. Энгельс, Зохёолнууд, хоёрдохи хэблэл, том 16, хуудаһан 11).

Манай үе сагта эб найрамдалай түлөө тэмсэл хадаа социализм, коммунизмын түлөө тэмсэлэй шухалын шухала эрхэ нүхэсэл болонхой, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдые бэеэ тойруулан жагсаагша хүдэлмэришэн ангиин зайлашагүй түүхэтэ зорилгонь болонхой.

Эб найрамдал хамгаалха шухала байһан ушар хадаа социалис оронуудай бодото аша хэрэгүүдһээ, уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй аша хэрэгүүдһээ дулдыдана. Олониитэ зониие гэмтээхэ шадалтай мүнөө үеын зэбсэг хэрэглэһэн дэлхэйн дайн хадаа хүн түрэлтэндэ хизаарлашагүй ехэ хохидол зоболон ушаруулжа болохо, хүн түрэлтэниие холо гэдэргэнь хаяжа болохо байна бшуу. Эб найрамдалай, амгалан тайбанаар зэргэ оршон байха политикые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгэ хадаа дэлхэйн социалис байгуулалтын һууриие бүхэжүүлнэ, тэрэнэй экономическа хүсэ шадалай, уласхоорондын нэрэ хүндын, олониитэ арад зоной дунда нүлөөгэйнь ургалтада туһална, капитализмтай мүрысөөндэнь гадаадын политическэ таарамжатай зохид арга боломжо байгуулна. Ниитын элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан тайбанаар зэргэ оршон байха гэһэн хараа шэглэл хадаа капиталис оронуудтахи коммунис партинуудай, мүн бусад түрүү организацинуудай ажал ябуулгые хүнгэдхэнэ, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй амжалтануудта туһална. Амгалан тайбанаар зэргэ оршон байлгын удха шанар яахадаа бүри ехэ болооб гэхэдэ, империализм өөрыгөө, өөрынгөө экономикые, политика болон үзэл сурталые дайнтай, дайнда бэлэдхэлтэй холбонхой.

Бүмбэрсэг дэлхэйн зарим хубида капитализмын байһаар байтар, дэлхэй дээрэ социализмын хүсэд дүүрэнээр илаадүй байхада дэлхэйн дайе болюулха арга боломжын бии байһан тухай дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй тобшололнууд туйлай ехэ гүнзэгы, бодото удха шанартай. Эдэ тобшололнууд хадаа мүнөө үеын дэлхэйн хүгжэлтые шэнжэлһэн шэнжэлэлгэдэ түшэглэнэ, эдэ тобшололнууд хадаа К. Маркс ба Ф. Энгельсэй научна ёһоор уридшалан хараһан зүйлнүүдые, I Интернационалай үзэл сурталнуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлгэдэ зорюулагданхай. I Интернационалай документнүүд соо сэхэ иигэжэ хэлэгдэнэ: «Элдэб оронуудай хүдэлмэришэн ангиин нэгэдэлгэ хадаа эсэсэй эсэстэ арадуудай хоорондо дайнай болохо аргагүй болгохо ёһотой» (К. Маркс, Ф. Энгельс. Зохёолнууд, хоёрдохи хэблэл, том 16, хуудаһан 556).

Дэлхэйн дайе болюулха, тиигээд социализмын хүсэнүүдэй саашадаа ургахадань, обществын ажабайдалһаа юрэнхыдөө дэлхэйн дайе огтолон үгы болгохо бодото арга боломжо мүнөө түүхэдэ түрүүшынхиеэ бии болонхой.

Эб найрамдалай түлөө коммунистнуудай тэмсэл туйлай ехэ түүхэтэ удха шанартай. Тэрэ тэмсэлэй удхань юуб гэхэдэ, хүн түрэлтэниие аршалан хамгаална, термоядерна дэлхэйн дай хэжэ, капитализмһаа социализм болон коммунизмда арадуудай дамжан орохо хэрэгтэнь һаад ушаруулха гэһэн империализмын һэдэлгэнүүдые таһалдуулха гэһэн удхатай.

Уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө

17. Капитализмые илахын түлөө бүхы оронуудай хүдэлмэришэдэй һаналаа нэгэдэлгэ хадаа I Интернационалай гол захяа заабари мүн. «һаналаа нэгэдэлгэ тухай: Интернационалай гол ёһон тухай һаная,—гэжэ К. Маркс хэлээ һэн.—Зориг бадаруулагша энэ гол ёһые бүхы оронууд дотор бүхы хүдэлмэришэдэй дунда батаар бэхижүүлээ һаа, бидэнэр эрмэлзэжэ байгаа агууехэ уг зорилгоёо туйлахабди» (том 18, хууд. 155).

Хүдэлмэришэдэй Уласхоорондын Эблэл революционно хүдэлмэришэн ангиин элдэб национальна отрядуудай политическэ болон эмхидхэхы нэгэдэлэй хоорондохи харилсаа холбооё бэелүүлээ. Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүгжэлтын тэрэ үеһөө дулдыдаһан түүхэтэ ёһоор хубилдаг эмхидхэлэй түхэл маягуудтай хамта Интернационалай ажал ябуулга дотор пролетарска интернационализмын шухалын шухала эмхидхэлэй гол ёһонууд эгээн түрүүшынхиеэ бэелүүлэгдэһэн байна. Тэдэнь юуб гэхэдэ:

— Интернационалда оролсодог бүхы партинуудта тэрэнэй гол ёһонуудай уялгата ёһоор мэдэрэгдэн тоогдохо ябадал;

— олонхиин дура зоригто үсөөнхиин мэдэлтэй байхадаа Интернационал дотор абтаһан шиидхэбэринүүдые уялгата ёһоор сахиха ябадал;

— Интернационалай зэргэ дотор можо болон эбээ таһарха ябуулга тохёолдуулжа болохогүй.

Эдэ гол ёһонууд мүнөө үедэшье өөрынгөө удха шанарые алдаагүй.

Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй революционно хүдэлөөн ургаха, хүгжэхэ үедөө эмхидхэлэй элдэб түхэл маягуудтай байгаа. Мүнөө үеын коммунис хүдэлөөн урданайхи шэнги тиимэ хүтэлбэрилхы түб газаргүй байха юм. Зүгөөр энэ хүдэлөөндэ оролсодог хүдэлмэришэн ангиин элдэб национальна отрядуудай политическэ һаналаа нэгэдэлгые батадхадаг эмхидхэлэй тодорхой гол ёһогүйгөөр энэ хүдэлөөн нэгэдэмэл бүхэли байжа шадахагүй. Аха дүү партинуудай хоорондохи харилсаануудай гурим 1957, 1960 онуудай уласхоорондын Зүблөөнүүд дээрэ хамтын хүсөөр зохёогдоһон, баталан абтаһан байха юм. Империализмда эсэргүү, эб найрамдалай түлөө, демократиин болон социализмын түлөө тэмсэлэй ниитын зорилгонууд тухай өөһэдынгөө зүблөөнүүд дээрэ хамтадаа зохёоһон тобшололнууд болон сэгнэлтэнүүдые эбтэйгээр сахиха, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые эрид шууд хамгаалха, энэ нэгэдэлые һандаргажа боломоор ямар нэгэн ябуулга хэхэгүй гэһэн уялга бүхы коммунис партинууд абаһан байгаа. Бүхы марксистско-ленинскэ партинуудай бэеэ даанхай байлгын болон адли тэгшэ эрхын гол ёһыешье, мүн бэе бэеэ дэмжэлгын болон интернациональна һанал нэгэдэлгын гол ёһыешье Москвагай Зүблөөнүүд өөһэдынгөө шиидхэбэринүүд соо батадхаһан юм. Аха дүү партинуудай тогтооһон хани харилсаанай эдэ гуримууд мүнөө үеын коммунис хүдэлөөнэй болон I Интернационалай эмхидхэлэй гол ёһо дотор уг залгамжалһан харилсаа холбооё харуулна.

1960 оной Зүблөөндэ хабаадаһан аха дүү бүхы партинуудай түлөөлэгшэнэр К. Марксын, Ф. Энгельсэй, В. И. Ленинэй захяа заабариие даган ябажа, иигэжэ соносхоо гэбэл: «Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые саг үргэлжэ бэхижүүлхэ тухай анхарал оролдолго гаргаха гээшэ марксистско-ленинскэ парти бүхэнэй дээдэ зэргын интернациональна уялга мүн».

К. Маркс, Ф. Энгельс пролетарска интернационализмын эмхидхэлэй гол ёһые зохёожо, пролетарска заршамда харша жэжэ буржуазна хараа бодол баримталагшадай һандаргахы ябуулгада эсэргүүсэн, энэ ёһые эрид шууд аршалан хамгаалгын үльгэр жэшээ харуулаа. Бакунистнуудта эсэргүү тэмсэжэ, тэдэнэрэй можо болохо ябуулгын аашые элирүүлэн сохихо зуураа, тэдэнэр эб таһалха тактикын зарим тэды юрэнхы талануудые элирүүлээ. Эб таһалагшадай байгуулһан «Социалис демократиин альянс» тухай хэлэхэ зуураа, К. С. Маркс, Ф. Энгельс иигэжэ бэшээ һэн: «Өөһэдынгөө сохилтонуудые эдэ правительствануудта эсэргүү бэшэ, харин өөрынь хуушарһан үзэлые болон хүтэлбэриие дагадаггүй революционернүүдтэ эсэргүү зорюулдаг... общество хүдэлмэришэн ангиин уласхоорондын организациин зэргэдэ хабшуулдан ороно, эгээн түрүүлэн тэрэнэй хүтэлбэриие буляан абахые һэдэнэ, тиин энэ түсэбайнгөө бүтэхэеэ болиходонь, тэрэниие бусайдуулха гэжэ эрмэлзэнэ. Энэ общество зонһоо таһаранги программаараа болон өөрынгөө хизаарлагданги үзэл бодолоор манай Эблэлэй үргэн ехэ программые болон агууехэ эрмэлзэлтые һэнгэргүйгөөр һэлгэнэ гэбэл: тэрэ хадаа Интернационалай элитэ бии байдаг секцинүүд дотор өөрынгөө бишыхан нюуса секцинүүдые эмхидхэнэ, тэдэнь нэгэ янзын директивэнүүдэй мэдэлдэ байна...; тэрэнэй дура зоригой эрхэ мэдэлдэ орохоһоо бүхы арсагшадта өөһэдынгөө газетэнүүдээр сэхэ доботолно; тэрэнэй өөрынь үгын ёһоор, манай зэргэнүүдтэ сэхэ дай һүжэрөөнэ» (том 18, хууд. 329).

Мүнөө үедэ дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй нэгэдэлэй гол дайсадынь Хитадай хүтэлбэрилэгшэд болоно. Тэдэнэр I Интернационал дотор ябуулга хэдэг байһан, марксизмын дайсадай заабаринуудые болон эб таһалалгын арга методые олон ушарта һэргээн дабтана. Дэлхэйн коммунис хүдэлөөе өөрынгөө хүтэлбэри доро абаха гэһэн эрмэлзэлгэдээ дабагдашагүй юумэнэй ушархада, Пекинэй ажал ябуулагшад тэрэниие эб таһалан һалгааха гэһэн хараа шугам баримтална. Империализмда эсэргүү шанга үгэ хүүрээр халха хэжэ гол сохилтоёо империализмда эсэргүү бэшэ, харин тэдэниие зүбшөөдэггүй КПСС-тэ, мүн аха дүү коммунис партинуудта эсэргүү зорюулжа, тэдэндэ эсэргүү идейно-политическэ дай сэхэ соносхоо.

Манай үеын шухалын шухала гол асуудалнуудаар марксистско-ленинскэ партинуудай тобшололнууд болон сэгнэлтэнүүдтэ эсэргүүсэн, эб таһалагшад өөрынгөө бүлэг можо бололгын онсо үзэл бодол баримтална. Нүхэрэй ёһоор үгэ буляалдадаг, һаналаа андалдан абалсадаг коммунистнуудай заншалһаа арсажа, Хитадай хүтэлбэрилэгшэд нэгэ коммунис партиие нүгөөдынь хойноһоо марксизм-ленинизмһээ «һалгаахые» һэдэжэ, Советскэ Союзай Коммунис партиие худал хуурмаг юумээр хардана, гүрдэнэ. Хитад хүтэлбэрилэгшэд олон оронууд дотор партида харша, эб таһалалгын бүлэгүүдые бии болгохо гэжэ тухирна. Эдэ бүлэгүүдынь марксизмда харша үзэл бодол нэбтэрүүлһэнэй, можо болон һалалгын ябуулга хэһэнэй түлөө коммунис партинуудһаа намнагдаһан хубилагшад, урбагшад, тогтууригүй этэгээдүүдһээ бүридэнэ.

Тиимэ болохолооро гансал өөрынгөө тусхай политическа бодомжо дотор бэшэ, мүн тэрэнээ бэелүүлгын арга метод дотор, можо болоһон бүлэгүүдые байгуулха гэжэ эрмэлзэхэдээ Хитадай хүтэлбэрилэгшэд үнгэрһэн зуун жэлэй эб таһалагшадһаа эхилээд троцкистнууд хүрэтэр, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэлэй дайсадай замаар ябана гээшэ.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй болон дэлхэйн социалис байгууламжын нэгэдэлдэ сэхэ халдижа, Хитадай хүтэлбэрилэгшэд өөрынгөө эб таһалалгын ябуулгые «теоретическэ» талаар үндэһэлхэ гэжэ һэдэнэ. Байгаалида болон общество дотор ургалта гээшэ хоёр болохо, задарха замаар болодог, тиимэ болохолооро, коммунис хүдэлөөнэй эбээ таһаралга тэрэнэй ургалтада хүргэхэ гэжэ тэдэнэр баталан хэлэнэ. Энэ хадаа материалистическэ диалектикые тон бүдүүлигээр эбдэһэн ябадал мүн. Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй баталан хэлэһэнэй ёһоор, дэлхэйн коммунис хүдэлөөн таһалгаряагүй тиимэ эбээ таһаралгын «ашата» замаар хүгжөөгүй байха. Энэ хүдэлөөн бүхы бодото марксистнууд-ленинецүүдэй нягтаран жагсаха замаар, эб таһалагшадые амяарлан һалгаажа хаяха, эбээ таһаралгын философиие буруушааха, революционно марксизмын гол ёһые үндэһэ һуури болгоһон нэгэдэлэй тугые дээрэ үргэхэ замаар урагшаа ябаа.

18. Уласхоорондын коммунис хүдэлөөн дотор, дэлхэйн социалис байгууламжа дотор эбсэшэгүй арсалдаанай бодото шалтагаан гэжэ үгы юм. һанал бодол дотор гарадаг алгасалые партинуудай зүб марксистско-ленинскэ политика ябуулаа сагтань нүхэрэй ёһоор үгэ буляалдаха, консультаци хэхэ, пролетарска интернационализмын гол ёһын үндэһэ һуури дээрэ хани барисаата харилсаа бэхижүүлхэ аргаар зайсуулха бүхы арга боломжонууд бии.

Марксистско-ленинскэ хараа шугамые Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэдэй ревизи хэхэ зам дээрэ гараһантайнь, пролетарска интернационализмын гол ёһонһоо хазагайрһантайнь дашарамдуулан уласхоорондын коммунис хүдэлөөн дотор ехэ арсалдаан гараа.

Марксизм-ленинизмые, Декларации болон Мэдүүлгэ дотор заагдаһан генеральна шугамые эрид шууд аршалан хамгаалха зуураа, КПСС ехэ тэсэбэри гаргажа, коммунис зэргэнүүдэй нэгэдэл бэхижүүлхэ тухай ехэ анхарал оролдолго гаргана. Тиин эбээ таһарха бэшэ, харин коммунис хүдэлөөе нягтаруулан жагсааха хараа шугам баримтална. Дэлхэйн социалис байгууламжын болон уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хуби заяанай түлөө өөрынгөө харюусалгые мэдэрһэн коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай диилэнхи олонхинь энэ шугамыень дэмжэнэ.

Мүнөө үедэ коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай Уласхоорондын зүблөө зарлаха тухай асуудал ехэ шухала болонхой. Мүнөө үеын эрхэ байдалай Уласхоорондын зүблөөн хадаа революционно тэмсэлэй шухала болоһон зорилгонуудые хамтадаа зүбшэн хэлсэхэ, шиидхэхэ уламжа таатай зохид түхэл маяг мүн, аха дүү партинуудай жагсаалые бэхижүүлхэ, тэдэнэй урда бии болоһон бэрхэшээлнүүдые амжалтатайгаар зайсуулха уламжа ашаг ехэтэй арга зам мүн.

Өөрынгөө зам дээрэхи бэрхэшээлнүүдые оролдосотойгоор дабажа, дэлхэйн коммунис хүдэлөөн мүнөө үеын эгээн нүлөөтэй хүсэн мүн боложо саашадаашье ургаха байха. «Гар гараа шангаар барилсан урагшаа дабшаха гэһэн агууехэ Ленинэй захяа заабари бидэнэртэ нангин байна,—гэжэ Н. С. Хрущев хэлээ. — Манай зэргэнүүдэй нэгэдэл коммунизмын хүсэнүүдые арба дахин арбидхана. Нягта жагсаал, нягта жагсаал, үшөө дахин нягта жагсаал—уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хуули ёһо иимэ байна».

* * *

I Интернационалай бии болоһонһоо хойшо үнгэрһэн зуун жэл соо олохон теоринууд болон һургаалнууд ойндо орохоёо болиһон, мартагдаһан байха юм. Тиихэдэ марксизм үе сагай бүхы шалгалтые барижа гараа. Тэрэнэй хэлбэришэгүй бата гол ёһониинь дэлхэйн түүхын бүхы ябасаар батадхагданхай. Марксизмын үзэл сурталай хэдэ хэдэн миллион ажалшадай ухаан бодолые эзэлээд, айхабтар ехэ материальна хүсэн болоод байһан мүнөө үедэ марксистска һургаалай нүлөөн хэзээ хэзээнэйхиһээ бүри ехэ хүсэн түгэлдэр, илагдашагүй болоо. Марксизм бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй һанал бодолые эрхэ мэдэлдээ абаа.

Зуун жэлэй саада тээ научна коммунизм хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн дотор миил түрүүшынгээ алхам хэһэн юм. Тэрэ үедэ, В. И. Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор, научна коммунизм «социализмын хараа бодолнуудай» (том 23, нюур 1) миил нэгэн байһан юм. Табин жэл хүрэхэгүй сагай үнгэрөөд байхада, марксизм хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн дотор диилэһэн байба. «Ерээдүйн түүхэтэ үе хадаа пролетариадай һургаал мүн болохо марксизмда бүри гайхамшагта ехэ илалта олгохо байха» (том 23, нюур 4) гэжэ тэрэ үедэ В. И. Ленин сэсэн мэргэнээр уридшалан хэлэһэн байгаа. Энэ уридшалан хэлээшэнь мүнөө үедэ бэелжэ байна.

Маркс—Энгельс—Ленинэй агууехэ һургаалда үнэн сэхэ байлгаяа нангинаар сахижа, коммунистнууд хадаа хүдэлмэришэнэй болон сүлөөрэлтын хүдэлөөнэй зэргэнүүд доторхи бусад түрүү хүсэнүүдһээ болон хараа бодолнуудһаа таһаран һаланагүй. Мүн энэ талаар тэдэнэр I Интернационалай уг заншалые залгамжалагшад мүн. «Хэрбээ 1864-һөө 1873 хүрэтэр онуудай үе сагта өөһэдыгөө манай программын тала баригшадбди гэжэ тоологшодтойл гар гараа барилсан ябахые хүсөө һаа, бидэнэр мүнөө хаана байха байгаа гээшэбибди?—гэжэ Ф. Энгельс 1887 ондо бэшээ юм. — Өөрынгөө эли тодо хараа шугамые хохидолдо оруулангүйгөөр, нюунгүйгөөр, организацияа бүтэн байлгажашье, хүдэлмэришэн ангиин ниитэ хүдэлөөнтэй нягта барисаатайгаар үе бүхэндэ хүдэлмэрилжэ болохо байһаниие, минии һанахада, манай бодото бүхы ажал ябуулга харуулаа» (К. Маркс, Ф. Энгельс. Шэлэгдэмэл бэшэгүүд, нюур 402—403).

Энэ захяа заабариие даган ябажа, марксистнууд-ленинецүүд ажалшадай ажабайдалые һайжаруулхын, тэдэнэрэй демократическа эрхэнүүдые ургадхахын, бүтэн байлгахын, национальна бэеэ даанхай байдал дайлан абахын, хамгаалхын түлөө, арадуудай хоорондохи эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэшье, хуули засагые дайлан абахын, социализм байгуулхын түлөө тэмсэлдэшье социалис партинуудтай харилсаа холбоо тогтоохын түлөө оролдоно. Тэдэнэр колониальна дарлалтаһаа сүлөөржэ байгаа оронууд дотор национальна болон социальна талаар һэргэн бодохын түлөө тэмсэжэ байгаа революционно демократуудтай хани барисаа бэхижүүлхын түлөө оролдоно. Тэдэнэр газар дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангахын түлөө нягтаран жагсаха гэһэн уряалтайгаар бүхы дэлхэй дээрэхи һайн һайхан хүсэл зоригтой бүхы хүнүүдтэ хандана.

Мүнөө үеын дэлхэй хадаа обществын агууехэ революционно хубилалтын үедэ байна. Империализмда эсэргүү, эб найрамдалай, социализмын болон коммунизмын хэрэгэй илалтын түлөө тэмсэл, бодото дээрэ бүхы хүн түрэлтэниие хабаадуулһан энэ тэмсэл хадаа марксизм-ленинизмын агууехэ интернациональна һургаалда шэнэ, шэнэ илалтануудые асарна.

Коммунис партинууд—дэлхэйн революционно хүгжэлтые толгойлогшо мүн. Дэлхэйе революционно ёһоор шэнэдхэн хубилгахын түлөө тэмсэл толгойлхо зуураа, марксистско-ленинскэ партинууд научна коммунизмын бүгэдые илагша һургаалай агууехэ хүсые, пролетарска интернационализмын агууехэ үзэл сурталда үнэн сэхэ байдагаа бодото байдал дээрэ харуулаа.

Марксизм-ленинизмдэ үнэн сэхэ байдаг, I Интернационалай революционно уг заншалда үнэн сэхэ байдаг Советскэ Союзай Коммунис парти, бусад оронуудай аха дүү коммунис партинууд Маркс, Энгельс, Ленинэй зааһан замаар, бүхы дэлхэй дээрэ социализмын болон коммунизмын илалта тээшэ ябана.

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институт

«Правдын» сентябриин 11-нэй номерһоо абтаба.

ШЭНЭ ЕҺО ЗАНШАЛ

ҮРИМНИ ХҮН БОЛООРОЙ!

Залуу айл үнинһөө хойшо нэгэ хүнииe хүлеэгээ. Хүлеэгдэһэн айлшанай ерэхэ сагай ойртоходо, залуушуул ямар нэгэн тэсэжэ ядаһан, баярай мэдэлдэ абтажа, үдэр хоногуудые тоолодоогшье байжа болоо. Залуу бүлын үхибүүтэй болоходо гансашье түрэл гаралынь бэшэ, нютагайншье хүн зон баясадаг бэшэ аал? Эхэ эсэгэ болохо — дээдын дээдэ жаргал. Шэнэ хүнэй, шэнэ ажабайдалай амилжа эхилхэнь али тухай һайхан гээшэб даа!

...Долоон час болохоёо байбэ. Мухар-Шэбэрэй Хонхолын соёлой байшан соо хүн зон олон, хүхюун, шууяатай. Духовой оркестрэй һүртэ солгёон хүгжэм доро залуушуул хатараадшье үзэнэ. Тэдэнэй дунда наһатайшье хүнүүд бии хэбэртэй. Эхэ-герой Е. Ф. Серебрякова, юһэн үхибүүдэй эхэ Е. А. Моторина, хүгшөөргэ колхознигууд Е. Д. Козлова, Е. Н. Белоусова гэгшэд тэндэ харагдана. Соёлой байшангай зал соо: «Жаргалта һайхан агууехэ орондо, таанар хүүгэд, коммунизм байгуулха, тэндээ ажаһууха, ажаллаха байнат! Элүүр энхээр, эрдэм бэлигтэйгээр ургагты» гэһэн уряа лозунг нюдэнэй шэмэг болоно.

— Юрэдөө гэмгүйхэн юумэ һанаа гээшэ аа гү?

— Ёһоор ааб даа. Ородой ламын (попой) хэхэшье юумэ бүри һалаа.

— Манай түрэхэдэ ямар һэм!

Имэ үгэнүүдые наһатайшуулай зүгһөө дуулахаар байба.

— Ерөбэл! — гээд хэншьеб шангаар хэлэжэрхибэ. Бултадаа Хонхолын үйлсэ руу шагаашанад. Соёлой байшангай дэргэдэ машина зогсошолой. Үбгэ һамган Валентина Ивановна, Николай Михайлович Белоусовтан һая түрэһэн нарай заахан Сашаяа гар дээрэ баринхай буубад.

Үбгэ һамган Галина Захаровна, Владимир Аверьянович Дмитриевтэнииe нарай басаган Танитайнь һуулгаһан хоёрдохи машина энэ үедэ хүрэжэ ерэнэ. Харин тиихэдэ Ольга Захаровна, Алексей Васильевич Наумовтан нарай Серёжа хүбүүгээ тэбэреэд гурбадахи машинаһаа бууба.

«Искра» колхозой түрүүлэгшэ Е. В. Иванов, парткомой секретарь А. А. Бекешев, нютагаархиниинь баяраар бадарһан түрэлхидые, һаяхан түрэһэн үхибүүдые угтабад. Хүхюу хүгжэмэй аялга доро түрэлхид зал уруу орожо, нарай үхибүүдыень түрүүлэгшэ Иванов, парткомой секретарь Бекешев, мүн бэшэдшье хүндэтэйгөөр үргэн абана:

— Хүн түрөө! Колхоздомнай шэнэ гэшүүд нэмэбэ!

Хонхолын найман жэлэй һургуулиин пионервожата Т. В. Сидельникова улаан галстук толотуулһан пионернүүдтэеэ сугтаа ородой эдеэнэй дээжэ — хилээмэн дабһан хоёрые сагаан бүд дээрэ барин, айлшадаа угтаба. Һүүлээрнь колхозой хүтэлбэрилэгшэд, нарай үхибүүдэй түрэлхид болон бэшэдшье хүнүүд президиумэй хүндэтэ һууринуудые эзэлнэ.

Колхозой парткомой секретарь А. А. Бекешев залуу гэр бүлэ, айлнуудые амаршалан, һая түрэһэн үхибүүдтэ түрэһэн тухай гэршэлэлгэ үгэлгэндэ зорюулагдаһан энэ баяр баясхалангай суглаае тобшохон үгөөр нээнэ.

— Гэр бүлэдэ шэнэ хүнэй түрэлгые шэнэ ёһоор тэмдэглэдэг болохомнай, — гэжэ Александр Антонович хэлэнэ. — Мүнөөдэрһөө хойшо колхозоймнай нэгэшье нарай үхибүүе нэн хэрээһэлээ гэһэн үгэ мартагдаба. Зай, шэнэ хүн, шэнэ ажабайдалааршни!

Советскэ Союзай гимн зэдэлжэ, суглараашад булта хүл дээрээ бодоно. Пионернүүд баглаа сэсэгүүдые бариад, В. И. Ленинэй дүрсын дэргэдэ хүндэлэлэй харуулда сэрэгшэд шэнгеэр зогсоно.

СССР ороной шэнэ эрхэтэн Саша, Таня, Сережа гэгшэдые, тэдэнэй түрэлхидые элүүр энхэ жаргалтай һайн ябахыень юрөөбэ.

Һүүлээрнь нарай үхибүүдэй түрэлхид удаа удаагаар столой хажууда ерэжэ, сомон зүблэлэй секретарьта хүүгэдэйнгээ нэрэ обог бэшүүлнэ. Удаань колхозой түрүүлэгшэ нарай хүүгэдэй түрэһэн тухай үнэмшэлгые түрэлхидтэ хүгжэм доро барюулба.

Нарай үхибүүдые түрэһэнэй гэршэлгэдэ оруулха гээшэ олониитын ехэхэн һайндэр болоно. Энэ хабар Заганай колхоздо шэнэ иимэ ёһо заншал бии болоо һэн. Мүнөө «Искра» колхозойхидой, тэндэхи олониитын эдэбхитэдэй энэ ёһо заншалые дэмжэһэндэнь һайшаалтай.

— Үримни хүн боло, үреэмни морин боло, — гэһэн юрөөлэй үгэнүүд ямар һайхам даа!

Л. ГОМБОЕВ.

Мухар-Шэбэр.

БАЙГАЛАЙ ЭРЬЕ. Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

МОНГОЛОЙ ЕРЭЭДҮЙН БАРИЛГАШАД

Монгол орондо шэнэ шэнэ барилгануудай олоор бүтээгдэжэ байһаниинь мэдээжэ. Тэндэ барилгашад ехэ хэрэгтэй. Советскэ Союзаймнай һургуулинууд аха дүү оронойнгоо залуушуулай һуралсаха гэхэдэ хэзээдэшье хүндэтэйгөөр угтадаг. Росси Федерациин профессионально-техническэ һуралсалай газарнуудта Монголой хоёр мянга табан зуугаад хүбүүд, басагад һуралсана.

Улаан-Үдэдэмнай зуун хүбүүд, басагад һуралсахаяа ерэбэ. Буряадаймнай ниислэлэй арад зон тэдэнэрые айлшан ёһоор угтаа. Эдэ нүхэд 15-дахи профессионально-техническэ училищида һуралсажа эхилээ.

Һурагшадай дунда ажал хэжэ, дүй дуршалтай болоһоншье хүнүүд бии.

— Модо дархалалгын комбинадта токарёор хүдэлөө һэм, — гэжэ Шагдар хэлэнэ. — Мүнөө барилгашан болохо гэжэ шиидээб. Советскэ Союзда һуралсаха гэхэдэ ехэ дуратайгаар ерээб.

Шагдар Монголой Арадай революционно партиин гэшүүн.

— Курсада һуралсаһанайнгаа һүүлээр эхин классуудта багшалаа һэм, — гэжэ Сухбаатар Ендонжамц хөөрэнэ. — Һамгамни официантка юм һэн. Мүнөө би модошо дархан, тиихэдэ Бумнасан — будагша болохо. Хоюулан барилга дээрэ хүдэлхэбди.

Ванчинрадна поезд жолоодоһон байха. Нарандулма, Хорлоо, Долгоржав, Эшигээ болон бусад басагад һургуули дүүргээд лэ ерэһэн хүнүүд. Хоёр жэл үнгэрөөд лэ байхада эдэнэр шадабари ехэтэй мэргэжэлтэд болоод, нютагаа бусаха.

Тэдэнэр мүнөө дээрээ мэргэжэлэй түрүүшын богоһо алхаба. Үйлэдбэриин һуралсал зааха багшанарынь ажал хэрэгээ һайса мэдэхэ хүнүүд.

Иван Семенович Суворов модо дархалалгын хэрэг заалгадаг һурагшадтаа тон дуратай. Һурагшад һуралсалай түрүүшын үдэрһөө эхилэн хэшээлдээ ехэ ханамжатайгаар хандана. — Үзэһэн юумэндээ гансахан лэ «һайн», «эрхим» гэһэн сэгнэлтэнүүдые абаа, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Уужам, һаруул таһалганууд. Зосоонь сэбэр, зохид. Тэндэ һурагшад сүлөөтэй сагаа һайнаар үнгэргэнэ, хэшээлдээ бэлэдхэнэ. Таһалгануудай нэгэн соо харахан шарайтай басаган стол түшэн һууна. Юушьеб һанан, бодолгото болоно. Энэ хадаа Дэнсмаа. Гэртээ бэшэг бэшэхэдээ ямар байһан, хэр һуралсажа байһан тухайгаа дурдана.

Манай эдэ ханинар сүлөөтэй сагаа һонирхолтойгоор үнгэргэнэ. Эндэ ерэһэн түрүүшынгээ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хототоймнай танилсаа. Хизаар ороное шэнжэлгын, уран һайханай музей, театр хараа. Промышленна предприяти, барилга дээгүүр ябаа.

Уран һайханай самодеятельностиин бүлгэм, спортивна секци һаяар хүдэлмэреэ эхилхэнь. Басагадынь оёдолой кружогуудта ябаха. Олон хүбүүдынь барилдаанда ябаха хүсэлтэй. Барилдаашадай секциинь хүдэлмэриие спортын мастер Виктор Баймеев хүтэлбэрилхэ юм. Эдэнэр булта ород хэлэндэ һураха хүсэлтэй.

Г. АШИХМИНА.

Шатар

БЭРХЭШҮҮЛЭЙ НААДАЛГА

Республикын бэрхэ шатаршадай наадanaй хойшолуулагдаһан партинуудые үргэлжэлүүлгэ, мүн 6-дахи, 7-дохи болон 8-дахи наадалганууд болоо.

Даб дээрэ Самарин урагшатайгаар наадана. Талаанинь болоходоо тэрээнтэй наадаһан Могордоев замынь залалсаа. Эдэ хоёрой наадан 10 час үргэлжэлжэ, 106 ябадал хээд байхадаа тэнсэхэ дээрэ хүрэбэ. Тиигэһээр байтар эсэһэн янзатай болоһон Могордоев алдуутай ябадал хэжэ, бэрсээ үгэжэрхёод, жагсангүй шүүгдэһэн байна. Хоёрдохиинь Самарин Салтановтай наадахадаа һайнаар ябажа, тэрэниие шүүжэрхёод, удаань Тоглоевые илаа. Иигэжэ хойно хойноһоонь илалтын гурбан очко бэшүүлбэ.

Мельников ханамжатайгаар наадажа, гоё-гоё ябадал хэхэ дуратай шатаршан. Наадаһан хүн бүхэнөө тэбдээд гэдэг. Эдэ уулзалгануудтаа Тоглоевые, удаань Улаан-Үдын чемпион Власовые шүүгээд, Салтановтай наадаһан партяа хойшолуулһан байха юм.

Могордоев Самаринда алдаһанайнгаа һүүлээр урма хухаранги байжа, Ушаковтой наадахадаа найдабари багатайгаар тулалсалдажа, партяа алдаа. Һүүлшын 8-дахи наадалгада һайнаар ябажа, Черноскутовые шүүбэ.

Власов урагшатай байжа, тэрээнтэй наадаһан Краснов бодохо сагайнгаа хүрэхэеэ болиходо юутэ юугүй морёо үгөөд, шүүгдэһэнөө мэдэржэ, саашадаа наадаха тэмсэлээ зогсоогоо. Черноскутовтай наадаһан партидаа Власов бүлюугаар наадаяа хойшолуулба.

Тоглоев Власов Салтанов хоёртой наадаһан партинуудаа тэнсэлгээр дүүргэһэн байна. Ушаков хоёрдохи очкогоо Красновтой ана мана туласалдажа, арай гэжэ абаа.

Энэ наадалгада боложо байгаа тулалдаан дүүрэхэ дүтэлөө. 6-һаа 5,5 очкотой болоһон Самарин, 6-һаа 4,5 очкотой Мельников хоёр нэгэшье хүндэ шүүгдэнгүй, найдамтайгаар наадажа ябана.

Дундаханаар ябагшад гэхэдэ, Власов 6-һаа 3, Черноскутов — 6-һаа 3,5, Могордоев — 7-һоо 4, Самоилов 5-һаа 2,5 очкотой.

Наадаанай таблица дээрэ һүүл барижа ябагшадта 6-һаа 2,5 очкотойнуудтай Ушаков, Краснов, 7-һоо 2,5 очкотой Салтанов, 9-һөө 1,5 очкотой Тоглоев гэгшэд хабаадана.

А. ИГУМНОВ.

БАТА БЭХИ, ҮРЭ ЕХЭТЭ ХОЛБОО БАРИСААН

«БУНГ КАРНО»

Джакарта — Кебайроной харгын хажууда «Бунг Карно» гэжэ һүр жабхаланта стадион байдаг. Спортын энэ ехэ ордондо Индонезиин шэнэ эрхэтэд гансашье бэе махабадай бэшэ, мүн сэдьхэл бодолой талаар хүмүүжэхэ ёһотой юм. Эндэмнай национальна, уласхоорондын спортын элдэб һорёон мүрысөөнэй тугууд мандуулагдадаг, революциин асуудалнуудые шиидхэхын тула олон мянган зон суглардаг. Империализмда, колониализмда эсэргүү тэмсэлдээ, «хүгжэжэ байгаа шэнэ хүсэнүүдэй» үзэл бодолые, президент Сукарнын мэргэн бодолнуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдээ национальна болон уласхоорондын оршон соо һаналаа нэгэдхэхэ эрмэлзэл олон зоной хабаадалгатай митингнүүд дээрэ элирхэйлэгдэдэг. Президент Сукарнын хараа бодолой гоё удхань юун бэлэй гэхэдэ, империализм ба колониализмые усадхахын тула, шэнэ арга мэхээр аад, хуушан ёһоор бусадай орон нютагуудые дээрэмдэхэ гэжэ оролдодог шэнэ түхэлэй колонизаторнуудые бута сохихын тула бүхы дэлхэйн үнэн түрүү хүн зониие элсүүлхэ гэһэн удхатай юм.

Арбан юһэн жэлэй саана манай революци эхилһэн байха. Элдэб бэрхэшээлнүүдые дабажа, революцида эсэргүү, хорото этэгээдүүдэй тэмсэлые дабасагаан, түйлаһан түйлалтануудаа аршалан хамгаалаад, мүнөө тэдэнээ улам бэхижүүлхые оролдожо байгшабди. Империализмда, колониализмда эсэргүүсэн, эрид шангаа тэмсэл ябуулха, хүниие хүнэй мүлжэдэггүй шэнэ общество байгуулха, бүхы хүнүүдые тэгшэ эрхэтэй, сүлөөтэй болгохо, газар дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал тогтоохын тула арадуудай хоорондо нягта хани барисаа тогтоохо гээшэ манай урдахи шухалын шухала зорилгонууд болоно.

Энэ замые манда Россидахи Агуу ехэ Октябриин хубисхал нээһэн байна. Эгээл тэрэ хубисхалай ашаар манай арадуудай хоорондо тон дүтын барисаан тогтоогдоо бэлэй. Индонез арадай эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлые ООН-ой Генеральна Ассамблей дээрэ Советскэ Союзай хамгаалхаһаа бүри урид, оорын эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай болохын түлөө эмхитэй тэмсэлэй Индонезидэ эхилхэеэр энэ хани барисаан бүридэһэн байгаа. Дипломатическа харилсаанай тогтоогдоһоной һүүлээр манай харилсаан бүришье үргэдөө һэн. Президент Сукарно Премьер-министр Хрущев хоёрой харилсан айлшалалсаһан ушар харилсаамнай улам эбтэй, улам бүхэ болгоо. СССР-эй ба Индонезиин хоорондо экономическа болон соёлой талаар хани харилсаа тогтоохо хэлсээн тэрэ айлшалалга, уулзалгануудай үедэ, империализмые усадхахын түлөө тэмсэлэй тон хүсэтэй болоод байха үедэ, Индонезиин зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ хэрэгтэй буу зэбсэгүүдые худалдажа абахадамнай Баруун Ирианиемнай Голланди бусааха баатай болоо һэн. Тэрэнэй эсэстэ орон доторнай аюулгүй байдал түргэнөөр тогтоогдоо бэлэй. Тэд хубисхалда харша, хорото этэгээдүүд манай аюулгүй байдалые газаа талаһаа ходо һүйдхэдэг байгаа.

Совет ороной туһаламжаар манай орондо ехэ барилга хэгдэжэ байдаг. Металлургическа завод, үтэгжүүлгын завод болон бусад предприятинууд Индонезиин хүдөө ажахын орон байһанаа индустриальна болоходонь туһалха. Шоссе харгынуудые, далай шэнжэлэлгын институдай байшангуудые бариһан, шэнэ машинануудые ашаглаһан, шэнэ газар элдүүрилһэн ушар мүнөөшье хүрэтэр манда тон шухалада тоологдодог ажахын орёо асуудалнуудые шиидхэхэдэмнай туһалжа байнал.

Мүнөө манай 700-гаад студентнэр, мэргэжэлтэд Советскэ Союзда һурана, мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ. Эдэнэр танай орондо һуралсахаяа, дуршалаа нэмэхэеэ ерэхэһээ гадна, мүн хани барисаанай айлшад болоно. Эдэнэр арадуудай хоорондохи хани барисаанай үрэһые улад зоной сэдьхэлдэ тариха ёһотой юм.

Би Советскэ Союзда элшэн сайд боложо томилогдоһоор үнинэй бэлэй. Тиимэшье һаа, дээрэ хэлэгдэһэн зорилгонуудые бэелүүлгэдэ, Индонези болон Советскэ Союзай арадуудай хоорондохи хани барисаа улам бэхижүүлгэдэ хамаг хабашадалаа сүм зорюулнаб.

Индонези болон Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаан мандаг лэ!

Манай СОФИАН,
Индонезиин Республикаһаа СССР-тэ байдаг Онсо ба бүрин эрхэтэ элшэн сайд.

ПНОМ-ПЕНИИН ТЕХНОЛОГИЧЕСКА

Камбоджын ниислэл Пном-Пень хотын захада һаруул томо корпусууд бодхоогдоо. Эгээн гол байшангай нюур талые «Кхмеро-советскэ хани барисаанай нэрэмжэтэ технологическа институт» гэһэн гэрэл шаг шэмэглэнэ.

Энэ институт Камбоджын королевствын правительствада, арадтань зондо Советскэ Союзай бариг үгэһэн бэлэг юм.

Хоёрхон жэлэй саана эндэ намаа шабар байһан аад, мүнөө түрүүшын кхмернүүд-студентнүүд институдта абтанхай.

Институдай байшангууд студентнэртэ зохид таатайгаар барюулагдаа. Дулаан ороной шатаама наранай элшын аудиторинуудта орохогүйгөөр, һүүдэржүүлгээр тэдэ байшангууд баригдаһан хай. Гэр доторхи агаар һэрюусүүлжэ байхаар вентиляцитай. Ойро тойрон — сэсэрлиг парк, спортын талмайнууд, үмбэха соорэм түхеэрэгдэнхэй. Институдай табан факультедтэ мянгаад хүн һураха.

Актова зал соонь 100-гаад хүн лекци шагнажа, кино хаража байдаг юм. Советскэ Союзай үгэһэн эрхим һайн түхеэрэлгэ лабораторинуудтань табяатай. Тэндэ горнобүд наһалгын машинанууд, электрическэ болон электронно приборнууд тодхоотой.

Энэ шэнэ институт тус ороной инженерно кадрнуудые һургаха газар. «Мүнөө үеын эрхим һайн хэрэгсэлнүүдээр түгэс эдэ байшангууд техническэ дээдэ һуралсалда эрилтые хүсэд хангана. Ерээдүйн кхмер инженернүүд баруун оронуудай инженернүүдһээ заабол дутуугүй мэргэжэлтэй болохол».

«Верита» гэжэ газета өөрынгөө корреспондентын репортаж дотор иигэжэ тэмдэглэнэ: «Техническэ эрдэмэй түйлалта дээжые үнэн сэдьхэлһээ мангаи хубаалдажа байгаа совет хүнүүдые магтамаар хүсэнэбди. Пном-Пеньдэ советскэ мэргэжэлтэд хоёр томо барилга — технологическа институт, кхмеро-совет хани барисаанай госпиталь бодхообо».

Бүхы Азидахи эгээл һайн, эгээл түгэс түхеэрэлгэтэй институдай нэгэниинь лабтай болохоор гээд «Дейеш дю Камбоджи» гэжэ кхмер нэгэ газетэ тэмдэглэнэ.

(АПН).

ХИАЛЫН СААҺААА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Пальмиро Тольяттиин нэрэмжэтэ байшан

РИМ, сентябриин 14. (ТАСС). Палиано городой (Фрозиноне провинци) коммунистнууд өөһэдынгөө хүсөөр арадай байшан (ажалшадта зорюулан демократическа организацинуудай байгуулһан клубууд Италида иигэжэ нэрлэгдэдэг) бариха гэжэ шиидхэв. Энэ арадай байшанда Пальмиро Тольяттиин нэрэ олгохо гэжэ шиидхэгдэһэн байна.

Урда Вьетнамай партизануудай амжалтанууд

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 14. (ТАСС). Урда Вьетнамай партизанууд үнгэрһэн неделиин турша сөө правительственна сэрэгүүдтэй байлдаа хэхэдээ, 245 солдат болон офицерыень усадхаа. Гадна 307 карабин, 19 миномет болон пулемет, мүн бусад буу зэбсэгүүдые тэдэнэр булятжа абаа. Энээн тухай Сайгонһоо мэдээсэхэ зуураа, ЮПИ агентство иигэжэ тэмдэглэнэ. Буляажа абаһан буу зэбсэгынь партизануудай хоёр шэнэ рото зэбсэглэхэдэ хүсэд хүрэхэ байна.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, БУУ ЗЭБСЭГ ХУРЯАХЫН ТҮЛӨӨ

13-дахи Пагуошска конференци нээгдэбэ

КАРЛОВЫ ВАРЫ, сентябриин 13. (ТАСС). Буу зэбсэг хуряахын, уласхоорондын харилсаа холбоо байгуулхын түлөө тэмсэхэ зорилготой 13-дахи Пагуошска конференци Чехословакиин Карловы-Вары гэжэ курортно городто мүнөөдэр нээгдээ. Дэлхэйн элитэ ехэ эрдэмтэд конференциин хүдэлмэридэ хабаадана.

Эб найрамдал хангаха ядерна дайе зайсуулха, буу зэбсэг хуряаха, арадуудай хоорондын амгалан ёһоной харилсаа холбоо байгуулха шухалын шухала асуудалнуудые 26 ороной, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, США-гай, Англиин, Франциин, Италиин, Индиин, Чехословакиин 90 гаран эрдэмтэд зүбшэн хэлсэхэ байна. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин, ЮНЕСКО болон бусад уласхоорондын организацинуудай түлөөлэгшэд конференцидэ хабаадалсана.

Уласхоорондын шахардуу шанга байдал, илангаяа Центральна Европодохи шахардуу байдал һуларуулха, юрын болон ядерна зэбсэгүүдые хорооохо, хамтын аюулгүй байдал хангаха, бүгэдэниитын эб найрамдал аршалан хамгаалгада наукын болон эрдэмтэдэй дүүргэхэ үүргын асуудалнуудые конференци зүбшэхэ юм.

Чехословакиин Наукануудай академиин президент академик Франтишек Шорм конференциие нээгээ. Тэрэ дэлхэйн эрдэмтэдые амаршалаа, бүгэдэниитын эб найрамдалай, буу зэбсэг хүсэдөөр хуряалгын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ Пагуошска конференциин ехэ удха шанартай байһые онсолон тэмдэглээ.

Пагуошска конференцидэ хабаадагшад СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг нэрьемэ альга ташалгаар угтаа. Советскэ делегациие толгойлогшо — СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент академик М. Д. Миллионщиков энэ бэшэгые уншаһан байна.

Тэрэшэлэн ЧССР-эй президент А. Новотный, Великобританиин премьер-министр Дуглас-Хьюм, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич, Швециин премьер-министр Таге Эрландер, ООН-ой генеральна секретарь У Тан гэгшэдэй бэшэгүүд эрдэмтэдэй уласхоорондын энэ уулзалгын нэрэ дээрэ абтаа. Конференцидэ хабаадагшадта США-гай президент Л. Джонсон бэшэг эльгээгээ гэжэ Америкын делегациин түлөөлэгшэ мэдээсэбэ. Чехословакиин олониитын организацинуудай түлөөлэгшэд конференциие мүн амаршалаа.

Гайд-Паркда коммунистнуудай митинг болобо

ЛОНДОН, сентябриин 14. ТАСС-ай корреспондентнүүд В. Бабкин, Е. Коржев иигэжэ дамжуулна:

Һунгуулиин урда тээхи митингдэ Лондоной Гайд-Парк соо 7 мянга гаран хүн үсэгэлдэр суглараа. Великобританиин коммунис партиин гүйсэдком энэ митингые зарлаа.

Кентын шахтёрнууд, Лондоной болон дүтэ шадарайнь районуудай хүдэлмэришэд, студентнүүд, интеллигенциин түлөөлэгшэд эндэ ералсаа.

Парламентын болохоёо байгаа һунгалтатай дашарамдуулагдан компартиһаа дэбжүүлэгдэһэн кандидадууд митингын президиумдэ һуугаа. Тэдэнэй зариманиинь — Лондоной районуудай муниципальна советүүдэй нэгэнэй гэшүүн Солли Кэй, гэрэй эзэн эхэнэр Глэдис Истон, Йоркширска горняк Билл Карр, Шотландиин мэдээжэ поэт Хью Макдиармид гэгшэд суглараашадта хандан үгэ хэлээ.

Великобританиин компартиин генеральна секретарь Джон Голланай хэлэһэн үгые митингдэ хабаадагшад нарьсоо альга ташан угтаа. Англиин хоёр гол политическэ партиин — консервативна болон лейбористска партинуудай һунгуулиин программые хурсаар шүүмжэлхэ зуураа, компартиин кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхыень ороной ажалшадые, эб найрамдалай тала баригшадые, бүхы түрүү үзэлтэй хүнүүдые Голлан уряалаа. Гансахан лэ компартиин программа ажалшан арадай аша туһые, хүсэл эрмэлзэлгые харалсадаг.

Митингын һүүлээр тэрээндэ хабаадагшадай ехэ колоннонууд Лондоной гол үйлсэнүүдээр ябажа, Би-Би-Си гэжэ радио-дамжуулгын корпорациин байшангай дэргэдэ ерээ. Радио, телевизионно компанинууд һунгалтын урда тээхи дамжуулгануудые хэхэдээ, коммунистнуудта саг үгэхэһөө арсажа, компартиие газаашалдаг байна. Энээниень буруушаажа байһанаа митингдэ хабаадагшад эндэ элирхэйлэн мэдүүлһэн байха юм.

Сайгондо ээлжээтэ урбалта болобо

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 13. (ТАСС). Информационно агентствонуудай корреспондентнүүдэй Сайгонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор Урда Вьетнамай ниислэлдэ «шуһа адхаралгагүй урбалта» болоо. Бронетанкова частьнуудаар дэмжэгдэһэн дүрбэн батальон бригадна генерал Лам Ван Фат гэгшын командованяар (дотоодын хэрэгүүдэй министрэй тушаалһаа энэ генералые Кхань үнгэрэгшэ неделидэ гаргаһан юм) городые хиналта доро абажа, радиостанци, почто, телеграф болон правительственна эмхи зургаануудые эзэлээ. АП агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор урбалтада хабаадагшад Кханиие байрадань олоогүй. Өөрынгөө хэһэн урбалтые «зарим политигуудта эсэргүүгээр зорюулагдаһан бишыхан ябуулга гээшэ» гэжэ генерал Фат нэрлэһэн.

Кхань дахяад тэхэрижэ ерээ

ЛОНДОН, сентябриин 14. (ТАСС). Рейтер агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор бригадна генерал Лам Ван Фат гэгшын хүтэлбэреэр үсэгэлдэр Сайгондо хэгдэһэн урбалта урагшагүйдөө. Үймөө хэһэн генералые үсэгэлдэр дэмжэһэн сэрэгэй частьнууд Сайгонһоо гаргагдаа. Генерал Лам Ван Фат хоргодожо үгы болоо. Кханиие дэмжэдэг сэрэгүүд орон дотороо дахяад хиналта тогтообо.

Араб гүрэнүүдэй толгойлогшонорой зүблөөн дүүрэбэ

АЛЕКСАНДРИ, сентябриин 12. ТАСС-ай корреспондент В. Дуганов иигэжэ дамжуулна:

Араб гүрэнүүдэй толгойлогшонорой зүблөөнэй түгэсхэлэй заседаниин үсэгэлдэр үдэшэ орой болоһон хойно үнгэрхэдэ, Араб оронуудай лигиин генеральна секретарь Хасун хамтын коммюнике уншаа. Коммюнике соо тусхайлбал иигэжэ хэлэгдэнэ: сэрэгэй болон бусад асуудалнуудаар араб гүрэнүүдэй нэгэн адли хараа бодол баримталха ябадал хангахаар шиидхэбэринүүдые тэдэнэр баталан абаа. Иордан мүрэнэй, тэрэнэй аса һалаануудай уһые ашаглаха арабска проектые бэелүүлхэ талаар хүдэлмэри дары эхилхэ заабаринууд үгтөө.

Араб гүрэнүүдэй толгойлогшонорой удаадахи уулзалга 1965 оной сентябрьда Мароккодо болохо гэжэ шиидхэгдээ.

Бразилида хашалта хэһээлтэ хэгдэнэ

ГАВАНА, сентябриин 14. (ТАСС). Орон дотор политическэ шалтагаанаар хаалтада һуугшадые шэнээр зобоожо гуляажа байһан тухай Бразилиин «Коррейо да Манья» газетэ мэдээсэнэ.

Газетын мэдээсэлнүүдые үндэһэ болгон, Ипреса Латина агентствын корреспондент Рио-де-Жанейро городһоо иигэжэ дамжуулна. Шэнэ газар элдүүрилхэ талаар компаниин президент урдань байһан Валдир Шеменес Пернамбука штадта ехээр наншуулан зобоогдоһон байна. Тэрэнэй хэдэн хабһаниинь хухалагдаа, нюрга һээрьынь гэмтээгдээ, бэедэнь шатаагдаһаншье газар бии. Шеменес арай шамай амидыхан сэрэгэй госпитальдо оруулагдаһан байна.

Экономист Жилдо Риос Били гэгшые толгой руунь наншахадань, дүлии болошоһон байна.

Газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Ресифе штадта политическэ шалтагаанаар хаалтада һуугшадые зэмэтэйбди гэжэ мэдэрүүлхын тулада томо холодильнигууд соо һуулгана. Мүн лэ иимэ зорилгоор, Гаунабара штадта хаалтада һуугшадай нюдэ руу мылэтэй уһа сасадаг байха юм.

Эдэ баримтануудые мүрдэхын тулада тусхай комисси байгуулха шухала гээд газетэ мэдээсэнэ.

Бразилиин журналистнуудай национальна федераци республикын президент Умберто Кастело Бранко гэгшэдэ бэшэгээр хандажа, журналистнуудые хашаха хэһээхэ ябадал болюулха эрилтэ хэһэн байна. Гражданска эрхэ сүлөө хүндэлхэ, конституциие сахиха тухай федераци мүн лэ эрилтэ хэһэн байна.

Үдэр бүхэндэ хэдэн арбаад хүн Баруун Германиһаа гаража, ГДР-эй тала руу ороно. Тэдэнэй дунда горнягууд, металлистнууд, түмэр замшад олон. Жэшээнь, Ботроной шахтёрнууд Ганс-Юрген Лакнер, Дитер Отт гэгшэд ФРГ-һээ гаража, ГДР-эй тала руу ороһон байхэ юм. Зураг дээрэ: Ганс-Юрген Лакнер (зүүн гарһаа), Дитер Отт гэгшэд Берлиндэ Бланкенфельдэхи нютагай урилагшадай байшангай хашаа соо байнад.

АДН-эй — ТАСС-ай фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

НЭГЭДЭХИ ХУУДАҺАНДА: Индиин Президент С. Радхакришнанай Советскэ Союзда айлшалжа байһан, Пакистанай президентын манай орондо ерэхэ болоһон тухай мэдээсэлнүүд; промышленна предприятинуудые үбэлэй үеын хүдэлмэридэ бэлэдхэхэ тушаа түүбэшэг; республикын прокурор Б. Цыденжаповай «Хүдөө ажахы олзо баршаа оруулха удхатай бэшэ» гэһэн статья.

ХОЁРДОХИ ХУУДАҺАНДА: Октябриин 47-дохи жэлэй ойн һайндэрые угтуулан республикын промышленна предприятинуудта дэлгэржэ байһан мүрысөөн тухай мэдээсэл; сентябриин 21—25-да Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдта Зүүн-Сибириин ба Алас Дурна зүгэй багшанарай институдуудай, университедүүдэй ород хэлэнэй кафедрын хүдэлмэрилэгшэдэй научна конференци болохо тухай интервью.

ГУРБАДАХИ ХУУДАҺАНДА: уншагшадай эльгээһэн бэшэгүүд толилогдоо.

ДҮРБЭДЭХИ ХУУДАҺАНДА: уласхоорондын байдалаар дэлхэйн олон оронуудһаа абтаһан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика соомнай һулагүй үүлэтэй байха. Шииг нойто орохогүй. Баруун хойноһоо һулашагаар һалхилха. Хойто аймагуудта 3—8, бусад газар нютагуудта 9—14 градус дулаан, Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 0, үдэртөө 11—13 градус дулаан байха.

Сентябриин 17—18-най үдэрнүүдтэ бага зэргэ үүлэтэй аад, шииг нойто орохогүй. Баруун хойто зүгһөө һулашагаар һэбшээлхэ. Хойто аймагуудта һүниндөө 2—7 градус хүйтэн, үдэртөө 5—10 градус дулаан, бусад аймагуудта һүниндөө 3 градус хүйтэнһөө 2 градус хүрэтэр дулаан. Үдэртөө 12—17 градус дулаан байха.

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. редактора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-…, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабселькоров и писем — 25-41, 38-30, информации — 32-74 и переводов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00220. Зак. № 757.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1964 оной сентябриин 16.